

ZIJA ÇELA
ARKIPELAGU SPIRITUS
ROMAN

BOTIMET TOENA

Zija Çela

Arkipelagu Spiritus

Roman

BOTIMET TOENA
Tiranë, 2014

Botuese: Irena Toçi

Përkujdesja grafike: Lavdie Cenmurati

ISBN 978 - 99943 - 1 - 984 - 8

© Autori dhe Toena

botimet TOENA

Rr. "M. Gjollësia", K. Postare 1420, Tiranë

Tel.: ++355 4 22 40 116; ++355 4 22 58 893

Fax: ++355 4 22 40 117

E-mail: redaksia@toena.com.al

[Http://www.toena.com.al](http://www.toena.com.al)

Zotit Besnik Sirdari, këtu *allias* Bestar Kalari,
atij që nuk më dhuroi një çek, por një bankë.
Pikërisht Bankën e Kursimeve. Janë depozitat
e saj që më çuan tek Arkipelagu i mistershëm,
të cilin ende sot në shumë vende të botës
ia fshehin qëllimisht syrit të njerëzimit.
Shpreh mirënjohje të paharrueshme për bamirësin.
Por edhe ndjesën që, ndonëse i ndryshova emrat
e depozituesve dhe atë të qytetit,
kontrata ligjore ma bëri të pamundur të ruaja
anonimatin e bankës dhe sidomos të Dhuruesit.
Mos ndoshta vetë jeta kështu e sjell herë-herë? Në
rastin tim, duke pasur të drejtë, ndihem prapë fajtor.

Autori

Lajmi

1. Të gjithë e marrin me mend, por pak e kanë provuar të njoftohen nga larg: “Për fat të keq, nëna juaj po dergjet në shtratin e vdekjes.” Prindërit e Bestar Kalarit nuk jetonin prej kohësh, ndërsa këtë lajm e mori për qytetin ku kishte lindur e jetonte. Nuk ia thanë me fjalë. Mjaftuan shenjat e paravendosura: Lavidani yt është në grahmat e fundit, së shpejti mund ta lëshojë shpirti.

Informata i erdhi nga supervizori i pagabueshëm, Instituti Ndërkombëtar Spiritus. Por me kushtin detyrues të profesionit të tij, lajmin nuk duhej kurrsesi t’ua bënte të ditur bashkëqytetarëve.

Ta mbante tërë kobin i vetëm, i dukej njëlloj sikur baticën e detit, që ndodhej rreth katër kilometra tutje Lavidanit, ta mbyllje në një shishe. E përballonte gatarja dot?

“Uff, uff!”, shfrynte herë pas here, thua se do të pëlciste nga trysnia.

2. Ishte hera e dytë që brenda asaj jave i bëhej e njëjta pyetje: “Çfarë aromash duhet të mbajë një burrë gjatë udhëtimit për në botën e përtejme?” Pas lajmit, çuditërisht, tani po i tingëllonte edhe ndryshe: Çfarë aromash duhet të mbajë një qytet, kur është duke i dalë shpirti?

Pyetja i vinte nga Jorida, me të cilën Bestar Kalari bashkëjetonte prej vitesh. Ishte nervoz dhe fërkoji duart, si të donte të rrëzonte ca grimca të mistershme nga poret e lëkurës. Çfarë t’i thoshte se duhej të mbante burri, erën e barutit apo të parfumit?! Në përgjigjen e mëparshme kishte përmendur aromën e vet dhe atë të tokës, tani përmendi aromën e ujit dhe të ajrit. Tjetër, tjetër, e nxiti ajo. Por Bestari e la me aq dhe Jorida mbeti përsëri e pakënaqur.

Nga dhjetë aromat shoqëruese, të paktën kështu flitej në qytet, deri atëherë burri kishte përmendur vetëm katër. Me këtë ritëm, sikur me grep t’ia nixirte fjalët, asaj do t’i duhej të priste edhe nëntë ditë. Por siç do ta dëshmonin ngjarjet, nuk do t’i majftonin as nëntë muaj.

Me atë çehre që i kishte rënë, Jorida ishte e sigurt se ai po i fshihte diçka. Ruajtja e sekretit, si detyrim i rreptë në kodin e punës së tij, ishte e zakonshme në marrëdhëniet e çiftit. Por dridhja e pavullnetshme e duarve dhe sidomos çartja me tepri e fytyrës, thua se eshtrat që i jepnin formën e njohur tashmë t’i kishte të thyera, sipas përvojës së saj ishin të pazakonta.

Ajo kishte vërejtur prej kohësh njëfarë tjetërsimi te Bestari, herë një ndrydhje të zyrtë, herë një trazim të shprehur alarmi. S’kam gjë, ashtu të duket ty, pse më vështron sikur të isha kavje laboratorit, nxehej shpejt ai. Ky qëndrim i zgjatur, në mos e kishte qetësuar, e kishte ndihmuar gruan që t’i përshtatej gjendjes së re.

Pa e kuptuar, në vend të ndryshonte Bestari, ishte ajo që kishte ndryshuar, sepse ndrydhja a trazimi u bënë të pranueshëm në sytë e saj.

Por aq të shfytyruar, kur dukej se ai burrë as për së gjalli nuk mund t'i mbante aromat që kishte përmendur, atë të tokës, të ujit e të ajrit, madje as erën e papërsëritshme të ferremoneve të tij, kurrë s'e kishte parë. Vetë ishte e kënaqur me punën që bënte në radion lokale, pronë e kompanisë mediatike të të atit. Kurse Bestarin, megjithëse e paguanin mirë, nuk do të kishte dashur ta shihte në atë institucion të mistershëm, aq i prerë dhe i pamëshirshëm në ekzaminimet e tij. Dalëngadalë Joridën po e kaplonin dyshimet.

Çfarë kishte ndodhur? Ç'kumte kishin mbërritur nga Instituti Ndërkombëtar Spiritus në filialin e Lavidanit, që drejtohej nga partneri i saj? Mos reflektonte gjendja e Bestarit informacionet e reja?

Për herë të parë i lejoi vetes të besonte se, kësaj radhe, lajmi i keq kishte të bënte me qytetin e tyre. Dhe intuita nuk po e gabonte.

3. Prej një copë here ai ishte zhvendosur pranë dritares, thua se për takimin që i kishte kërkuar kryetarit të bashkisë, nuk do ta njoftonin me telefon por me korrier. Nëse nuk ishte pishman që kërkesën e kishte cilësuar *urgjente*, tashmë po ndihej i penduar që, në çastin kur kishte dekodifikuar kumtin në ekranin e kompjuterit, e kishte humbur vetëkontrollin dhe kishte bërë një gafë publike.

Pikërisht kjo marrëzi, siç mund të ishte cilësuar nga kryepari i qytetit, kishte krijuar keqkuptim dhe vonesë

të qëllimshme për ta pritur. Ahaa, kishte shkroftitur i xhindosur Aleksandër Markajani, dashka të shpjegohet e të kërkojë ndjesë, t'i bëjë bisht ligjit me atë statusin e tij të dyfishtë, që as djalli s'e merr vesh! Ahaa, dashka të lajë mut me shurrë!..

Jorida iu afrua, dëshironte t'ia hidhte duart në supe për ta kthyer nga vetja, por vetëm e rroku nga mesi dhe mbështeti kokën midis shpatullave të tij. Në pritje të takimit ai mbante ende kostumin, me të cilin kishte vajtur në zyrë në mëngjes. Pa ndonjë shpresë se do të merrte përgjigje, vetëm sa për ta ndryshuar atmosferën, ajo foli vagullt:

“Po e pesta, cila është e pesta, Bestar?”

“Aroma e dashurisë njerëzore”, nuk ngurroi ai.

Jorida nuk e çoi më tej. Vetë i dinte me emër të dhjetë aromat dhe Atalanta, motra e madhe që ia kishte mësuar, e kishte këshilluar që tashmë ta provokonte partnerin për t'i dëgjuar nga goja e tij. (“Më mirë se njeriu që i thuhet, i dëgjon vetë ai që i thotë.”) Sidomos aromën e nëntë dhe patjetër të dhjetën, shkallaren ku donte të arrinte Jorida Cara. Mirëpo çasti iu duk krejt i papërshtatshëm dhe, kur pa se ai nisi të kruhej prapa kokës, bashkoi aty edhe dorën e saj. Pastaj, duke e zbutur zërin sa mundi, i kujtoi se ishte një ditë e ngarkuar për takimin, të nesërmen qyteti kishte festë dhe kryebashkiaku Markajani ndoshta po shkruante fjalimin për atë përvjetor. Në festë nuk do të mungojmë as ne, tha ai, por deri atëherë na ndajnë njëzet e katër orë.

Pa kaluar pesë minuta i ra zilja e celularit. Me gjasë, zoti Markajani do ta priste.

4. Me zakonin e ngulitur, për shkak të natyrës që kishte puna e tij, Jorida u tërhoq vetiu për të mos

dëgjuar zërin e sekretares matanë. Por derën e verandës e la hapur. Teksa Bestari fliste, ajo shihte në oborr tre kalamaj. Më i vogli ishte ulur në shilarëse, ndërsa një çun e një gocë, mbështetur në shtyllat e shilarëses, sikur po bisedonin diçka me të voglin, që kishte mbathur sandale të bardha dhe dukej se, me të zbritur nga ndenjësja, do t'ia mbathte me vrap në rrugë.

Me gjithë vitet që kishin shkuar dhe dëshirën therëse për t'u bërë nënë, Jorida Cara nuk kishte fëmijë me Bestarin. Ato figurina plastike i kishin sjellë në oborr fëmijët e së motrës. Vinin me të ëmën te teza e tyre dhe donin të argëtoheshin. Madje tashmë, për të ngjarë sa më të vërtetë, edhe i kishin veshur sipas shëmbëlltyrave që përfaqësonin. Vajza thirrej me emrin e personazhes së një përralle të njohur, çuni të një loje kompjuterike, ndërsa më i vogli përfaqësonte çamarrokun e një filmi vizatimor. E përfshirë nga trazimet e forta që i ngjallnin ato forma të brishta njerëzore, Jorida për pak sa nuk i thirri në emër vogëlushit, siç bënte herë-herë kur ndodhej vetëm. Veçse jo me emrin e filmit që kishte zgjedhur nipi i saj, por me atë që kishte zgjedhur vetë. Për të mos e acaruar më tepër Bestarin, kur pa se po mbyllte telefonin, i vajti pranë. Pastaj iu drejtua me të njëjtin kujdes:

“Unë nuk të pyes për motivin. Por si të vajti dora te pistoleta dhe shtive me plumb?”

“Nuk e di”, tha ai. “Dhëntë Zoti të sqarohem me veten, para se me Markajanin.”

“Por edhe me kryeparin”, ngulmoi ajo. “Kokëçarjet me pushtetin e bëjnë uthull humorin.”

Kur po dilte nga shtëpia, Bestari u kujtua se njëfarë keqkuptimi sapo kishte shfaqur edhe Jorida. Sipas saj,

kaq ishte e gjitha, po shkonte te kryepari i qytetit për të sqaruar një ngutje nga ana e tij, një incident të rastit që kishte ndodhur në selinë e filialit. Dhe kaq.

Por tekefundit nuk ishte pak që, duke shfaqur pendesë, të ulje kokën përpara atij zotërie autoritar. Në Lavidan askush nuk mund ta mohonte se, me të dëgjuar emrin e Aleksandër Markajanit, shumëkujt i vinte të ngrihej më këmbë vetiu, si të mos ishte fjala për Aleksandrin dorac, një burrë që nuk peshonte më tepër se gjashtëdhjetë kile, por për sundimtarin historik që kishte krijuar në qytet traditën e qeverisjes. Ai ishte në fillim të mandatit të dytë, por me gjithë shtrëngimet që po sillte kriza europiane, nëse nuk ndryshonte ligji për mandatet, populli i Lavidanit do t'ia jepte edhe të tretin.

Rrugës Bestar Kalari i rimendoj të gjitha. E peshoi edhe një herë mëdyshjen nëse ishte dashur të ndiqte linjën e prefektit apo të kryetarit të bashkisë. Po të kishte ndjekur të parën, lajmi i kobshëm do të mbërrinte shpejt në qeverinë qendrore, pastaj shpejt edhe në media, sepse çfarë hyn në veshin e ministrave, nuk mbetet pa dalë nga goja e gazetarëve. Lavidani vërtet po lëkundej nga themelet, por kishte të drejtë ai të bënte aq alarm sa, për hir të një qyteti, të tronditej tërë shteti?!

Bestari nuk e dinte si vepronin kolegët e tij nëpër botë në raste të ngjashme, e merrnin apo nuk e merrnin parasysh gjykimin moral. Nuk e dinte madje as nëse vëzhgohej nga Instituti Ndërkombëtar për shkeljet që mund të bënte si drejtor filiali, as çfarë ndëshkimi e priste dhe nga kush përgjohej. (Dyshimi kishte rënë në fillim deri te partnerja e tij.) Dinte vetëm se në punën që

bënte, informacioni klasifikohet gjithmonë Top Sekret. Dhe në Shqipëri ai ishte kasaforta e këtij sekretit.

Prandaj, midis prefektit dhe kryetarit të bashkisë, u bind se kishte anuar nga krahu më i arsyeshëm. Zoti prefekt ishte nëpunës i emëruar, i ardhur aty prej diku gjetkë, ndërsa Aleksandri përveçse i zgjedhur drejtpërdrejt nga qytetarët, ishte brez pas brezi vendali. Moralisht, më shumë se kushdo tjetër, ai kishte të drejtë të dinte se çfarë po ndodhte me Lavidanin e tij.

Por sa ia lejonte Bestarit kushtetuta e profesionit? Shkurt, sa i hapur do të ishte në këtë takim, çfarë do të thoshte dhe çfarë nuk do ta nxirrte nga goja, sikur përmbys të kthehej qyteti?

5. Ekzistenca e Institutit Ndërkombëtar Spiritus tashmë njihet në të katër anët e rruzullit, por qendra administrative nuk dihet ku ndodhet. Ashtu si filialet e vendeve të tjera, edhe dega shqiptare kishte vartësi të drejtpërdrejtë prej saj. Nuk kuptohej me siguri përse qendra, në vend të Tiranës, kishte zgjedhur Lavidanin për filialin. Thuhej vetëm se, në bazë të statistikave zyrtare, në kryeqytet vepronin 4873 shoqata dhe institute të ndryshme, çka krijonte gjasa për ndërhyrje të vetëdijshme ose të pavetëdijshme në punën e njëri-tjetrit.

Sa për selinë e filialit, ajo ishte e dukshme për gjithë lavidanët. Ndodhet në të njëjtën godinë me Bankën e Kursimeve, diku në shëtitoren kryesore që zgjatej ndanë lumit. Përveç emërtesës së plotë Filiali i Institutit Ndërkombëtar Spiritus, në tabelën e pranisë shënohej edhe shkurtesa FINS. Por si njëra, si tjetra për lavidanët gjithnjë kishin mbetur enigmë. Mund të jetë ndonjë

masoneri më legale se e masonëve, hamendësonin disa, mirëpo pretendimin e kanë të njëjtë, sepse edhe këta duan të veprojnë pa u dukur.

Sapo dilnin nga zyra, me përjashtim të drejtorit Kalari, nëpunësit e tjerë filialistë mbanin maskë në gojë. Kjo ishte shenjë se nuk donin të komunikonin me askënd, megjithëse provokoheshin rëndë nganjëherë. Kur arrinin në shtëpi, edhe pse e kishin bërë në filial dezinfektimin e sigurisë, flitej se detyrimisht hynin në dush dhe përdornin një solucion të dytë, pasi besohej se kështu do të çliroheshin përfundimisht prej çdo grimce informacioni që u kishte mbetur, si dhe nga tundimi për t'i biseduar me familjarët punët e zyrës.

Në të vërtetë, nëpunësit dinin shumë më pak se drejtori i tyre. Bashkë me programin e posaçëm kompjuterik, vetëm Bestari zotëronte kodin për shqyrtimin e të dhënave dhe nxjerrjen e rezultateve. Por për vetë institutin këto nuk përbënin përfundime, ishin thjesht disa premisa. Në qendrën ndërkombëtare, ashtu si të dhënat që vinin nga e gjithë bota, treguesit e Lavidanit i nënshtroheshin një përpunimi tjetër sekret, nëpërmjet programeve shumë më të sofistikuar dhe krejt të panjohura për Bestarin. Prandaj, në krahasim me shefat e mëdhenj, si shef i vogël ai nuk mund të konkludonte përfundimisht për asnjë qytet.

Statusin e tyre e shihte në monitor vetëm pasi të ishte përcaktuar nga qendra. Në harta të ndryshme virtuale shfaqeshin qytetet e kategorizuara sipas numrit të banorëve, pasi kishte të tjera kriterë për vendet me popuj shumëmilionësh, të tjera për popujt më të vegjël.

Tri ishin ngjyrat e pikave të ndezura në ekran. E gjelbra shënonte qytetet që ende kishin shpirt të begatë;

e kuqja ato që e kishin humbur shpirtin e vet; ndërsa e verdha paralajmëronte status të ndërmjetëm. Me kalimin e kohës mund të ndodhte që e verdha të bëhej e gjelbër, çka do të thoshte se ai qytet e kishte rifituar sërish të veçantën e tij shpirtërore. Por nëse e verdha fillonte të pulsonte, shanset pakësoheshin rrezikshëm. Ky ishte rasti kur paralajmërohej se qyteti po shkonte drejt së kuqes, pra humbjes pa kthim të asaj substancës që ia bënte shpirtin të dallueshëm nga qytetet e tjera. “Pse kaq e fortë kjo e kuqe, pse kaq e ndezur si flaka?!”, murmuriste i tronditur Bestari herë-herë.

Bazuar në atlasin e botës, atij i vinte nga qendra një rezyme konvencionale për tendencën e përgjithshme. Çfarë kishte pësuar gjatë asaj kohe *Spiritus Mundi* nëpër kontinente? Ishte pasuruar nëpërmjet prurjeve rajonale apo ishte varfëruar? Ishte bërë më i shthurur, më i sertë, më gjakderdhës? Apo më i pjekur, më i paqtë, më solidar? A kishte më tepër qytete që e kishin rigjallëruar tharmin shpirtëror të përveçëm, apo më shumë nga ato që tashmë e kishin humbur, duke u listuar me të tjerë?

Natyrisht, prej këtu varej edhe trendi global. Me sa dukej, meqë kahja e përgjithshme ishte negative, Instituti Ndërkombëtar nuk donte kurrsesi që statistikët të bëheshin të njohura për opinionin botëror. Qendrën e tij e përmbante frika se, i tmerruar prej mënyrës si po sillej, njerëzimin do ta përfshinte paniku. Prandaj bordi i atjeshëm, ndonëse e dinte që ngado vlonin pikëpamje të kundërta (njerëzimi është në rënie morale – njerëzimi është në ngjitje), i fshihte provat bindëse duke e lënë situatën pezull, afërsisht si për jashtëtokësorët: Ka apo s’ka alienë?

6. Kur shenja e Lavidanit pati hyrë në zonën e ndërmjetme, nga e gjelbra tek e verdha, më tepër se nga ankthi Bestar Kalari u përfshi nga marazi. Mbas qëndroi për disa vite në atë status, sapo shenja kaloi në zonën e rrezikut dhe e verdha nisi të pulsonte, ai s' e përmbajti më veten: i shëmbëlleu me një shpirt që ishte gati në të fikur. (Kur fikeshin, këto pika bëheshin të errëta si vrima të zeza.) Ishte pikërisht dita e gafës publike. Duke u larguar nga monitori, hapi me rrëmbim sirtarin e dy armëve dhe, ndonëse një zë i mekur (sipas tij zëri i Joridës, e cila e paskësh parandier ngjarjen) i bënte thirrje për vetëkontroll, dora i zuri pistoletën luftarake që mbante me leje. Të tjerat ishin punë sekondash. Pa i folur askujt në rrugë, me të hedhur hapin e parë në ballkon, shtiu me plumb në ajër. Mirëpo kalimtarët u trembën nga befasia, gratë ulërinë, ca makina frenuan në vend dhe trafiku u bllokua.

Kur ia mbërrini patrulla e policisë, ai ende e kishte fytyrën aq të prishur, sa dukej sikur jo vetëm eshtrat e saj i kishte të dërrmuara, por edhe mishin të mavijosur. Ose nga interpretimi që i kishte bërë vetë asaj të shtëne, ose sipas zakonit kur tjetri jepte një lajm, toger Shundi foli i pari për ta sjellë disi në vete. Zoti Kalari, na trego të paktën kush lindi? Meqë nuk mori përgjigje, u bind se pandehma kishte qenë e gabuar dhe shpejtoi ta korrigojonte:

“Atëherë kush vdiq, pse vdiq dhe kur vdiq? A duhen bërë hetime për ta çuar ndonjë kriminel para drejtësisë?”

Çfarë t'i thoshte togerit, se alibia për fajet e veta është qëndrimi më dyfytyrësh i njerëzimit?! T'i thoshte se për shkeljen që kishte bërë mbante vetë përgjegjësi, por për gjëmën që po afrohej mund të akuzohej tërë

populli i Lavidanit?! E dinte mirë se asgjekundi nuk gjendej ndonjë kod penal që ndëshkon hipokrizinë, aq më tepër që jep dënime kolektive për popujt.

Prandaj zgjodhi heshtjen.

7. Por do ta kishte të pamundur ta mbyllte gojën para zotit Markajani, madje do të shpjegohej përtej kufirit që i caktoi vetes gjatë rrugës. Dhe këtë e ndjeu sapo hyri në kabinetin e tij, teksa sekretarja e tërhoqi derën sërish për t’i lënë vetëm për vetëm.

A thua vërtet tjetri po e priste me këmbët e para?

Duke nëpërdhëmbur dy a tri herë emrin e tij, u duk sikur kryepari i qytetit po e bluante me dhëmbë e dhëmballë, në vend të Bestar po thoshte *bastard* a diçka të tillë. Nuk ishin sytë me atë ftohtësinë e njëtrajtshme që bëheshin të lexueshëm në situata të tilla, por rrethi i gojës së Markajanit. Madje nganjëherë tërë zemërimi i mblidhej te buzët, që i fërgëllonin duke i shkuar pak shtrembër, thua se atë çast do t’i binte damllaja. Mirëpo cepi i hapur i buzës, që ia ngrinte mustaqet nga njëra anë, tashmë e kishte dhënë shenjën se po buzëqeshte.

Sidoqoftë, Aleksandër Markajani nuk lëvizi menjëherë nga kolltuku. Madje s’e prishi as terezinë e çastit. Ai kishte zbërthyer dy kopsat e sipërme, kishte futur dorën nën këmishë dhe po kruhej diku ndanë sisës së djathtë. Por kur u ngrit për ta përshëndetur, s’e vonoi pyetjen therëse, që gjithsesi Bestar Kalari e mori për shaka:

“Ma thuaj si burri burrit, me pistoletë në brez ke ardhur këtu?”

“Jo, jo”, bërbeliti drejtori i filialit, duke e shmangur përgjigjen që i erdhi në mend, kam ardhur me një bombë.

Meqë nuk donte të merrte rolin e hetuesit, aq më tepër që tjetri shkelte fort rrallë në bashki, vendosi ta trajtonte si mysafir. Prandaj, para se ta dëgjonte, e pyeti nëse dëshironte diçka për të pirë. Një uiski, tha Bestari. Dy, buzëqeshi prapë i zoti i shtëpisë. I mësuar tërë jetën me një dorë, shërbeu vetë me tjetrën. Pastaj, duke u ulur në kolltukët e pritjes përballë mysafirit, u kujtua:

“S’kam ndonjë ankesë nga tatimet e taksat. Por statusi yt i dyfishtë gjithnjë më është dukur i çuditshëm. Drejtor i një filiali ndërkombëtar dhe drejtor i Bankës së Kursimeve. Kjo puna e bankës është sqaruar disi, por filiali mbetet enigmë. Ndoshta s’ma merr për ters, nëse pyes se kush financon dhe çfarë përfiton nga filiali qyteti ynë?”

“Lajmin”, nxitoi Bestari. “Lavidani përfiton lajmin e mirë ose lajmin e keq.”

“Qysh kur ka nisur kriza në Europë”, ia priti tjetri, duke shmangur me zor një gogësimë, “jemi ngopur me lajme, Bestar. Këtë e dëshmon edhe arka e zbrazët e bashkisë.”

Po ma jep vetë shkasin, mendoi tjetri. Mos është çasti t’ia heq fitilin bombës dhe t’ia hedh drejt e në gjoksin e shkopsitur, duke i dhënë lajmin e kobshëm?!

“Arka shihet me sy, zoti Markajani. Ndërkaq ka zbrazje që nuk duken. Për shembull, zbrazja e trupit nga shpirti.”

Mirëpo me gjithë koracën prej njeriu autoritar, teksa vëzhgonte pjesën më eshtake të atij kraharori të ngushtë, kushedi përse Bestari pati një ndjenjë dhembshurie për kryeparin e qytetit, doracin e ndershëm, siç shpreheshin edhe kundërshtarët e tij. Madje ndjeu gjithashtu

keqardhje që s'e kishte takuar më parë. Sado që propaganda parandaluese nuk përfshihej në rregulloren e punës së tij, si bashkëqytetar mund ta kishte njohur sadopak me natyrën e filialit dhe ta informonte herë pas here për Lavidanin. Përkundrazi, vetëm një herë kishin shkëmbyer mes tyre një dialog në distancë, por edhe ai i tërthortë. Kjo kishte ndodhur kur...

Me të marrë nga qendra rezyrenë tremujore, Bestar Kalarit i qe bërë zakon ta shfaqte reagimin shpejt. Dy kahjet e kundërta të prirjes së përgjithshme i përfshinte në dy fjalë, që gjithashtu kishin kuptim të kundërt. Kur bota shkonte mirë, dilte në ballkonin e filialit dhe, duke hedhur në ajër me pistoletën speciale një fishekzjarr, thërriste: "Lindi, lindi!" Kur prirja shkonte keq dhe mjaft qytete të botës ktheheshin në vrima të zeza, rrinte një copë herë në ballkon, derisa pikaste ndonjë qytetar të denjë, të cilit ia përcillte kumtin duke i thirrur në emër: "O Filan, vdiq, vdiq!"

Meqë vetë s'priste fëmijë, të mësuar tashmë me atë rutinë, lavidanët ose s'ia vinin veshin, ose ia kthenin mospërfillës: "E çfarë pastaj, me vdekë është detyrë!" Por nëse ndodhte që të tjerët donin të dinin më tepër dhe e pyesnin kush lindi, kur e ku lindi, apo kush vdiq, kur e pse vdiq, ai kurrë nuk fliste më gjatë, largohej menjëherë nga ballkoni dhe ngulej para kompjuterit.

Por më të rrallë e kishin parë të vepronte edhe ndryshe. Dilte nga filiali dhe nëpërmjet portës ngjitur, kalonte në Bankën e Kursimeve. Kështu veproi edhe ditën, kur nga ballkoni pikasi në rrugë njëshin e qytetit dhe i thirri pikërisht atij: "Zoti Markajani, vdiq, vdiq!" Pa mundur ta shpjegonte dot kumtin e tjetrit, Aleksandri

i Lavidanit e mori për ndonjë trill profesional dhe ia ktheu në tym:

“Mos u mërzit, drejtor, qyteti ynë ka boll vend në varreza!”

Ndoshta ishte hera e parë që Bestar Kalari kalonte aq shpejt nga filiali i shpirtave në Bankën e Kursimeve, por meqë atë çast nuk ishte parë njeri tjetër të hynte aty, kalimtarët menduan se do të depozitonte vetë diçka.

8. Kështu, ai kishte mjaft shtysa që më në fund t’i hapej kryebashkiakut në këtë takim. Teksa e bënte me dije se çfarë studionte Instituti Spiritus, si ishte përhapur në gjithë rruzullin dhe ç’ marrëdhënie kishte filiali i Lavidanit me qendrën, ai kaltërimi i ftohtë në bebëzat e Markajanit erdhi duke ndryshuar, derisa sytë e tij u bënë të përhimtë.

Ndërkaq, Bestari nuk harroi as pyetjen e kreut, u përgjigj edhe për financat. Të gjitha shpenzimet e filialit mbuloheshin nga qendra botërore, duke përfshirë disa punonjës të terrenit që konsideroheshin filialistë, por banonin në qytete të tjera dhe i dërgonin të dhëna Kalarit si anonimë. Nga Instituti bëheshin edhe inspektime në terren. Nëpër qytete shtegtonin komisionerë që nuk deklaroheshin të tillë, por si turistë. Ata herë e takonin, herë s’e takonin fare drejtorin vendor. Pasi vëzhgonin disa ditë dhe largoheshin, hartonin një raport për qendrën, prandaj ndryshe quheshin edhe *reporterë* ose *vëzhgues ndërkombëtarë*.

Me një fjalë, kur në qytet takojmë të huaj që shprehen entuziastë për Lavidanin, dhe të thuash të drejtën ju i keni qejf lavdërimet e tyre, duhen parë me rezerva, tha

Kalari. E marr vesh, tha Markajani, të lajnë e të lyejnë përpara dhe ta fusin mbrapa sa krahu.

Me gjithë vëmendjen e përqendruar të bashkëbiseduesi, Markajani prapë nuk mundi ta shmangte gogësimën ngulmuese. Sapo iu hap goja, gogësima e tjetërsoi, duke i dhënë pamjen e një njeriu që ose sapo zgjohej nga gjumi, ose do të flinte në çast. Por i mësuar me epideminë e rëndë që kishte kaluar qyteti, Bestarit s’i bëri përshtypje, madje gogësiu edhe vetë. Pastaj foli kryepari:

“Më habite me këtë Institutin Ndërkombëtar dhe sidomos filialin tonë. S’ma kishte prerë mendja më përpara punën tënde.”

“Por unë nuk kam mbaruar ende”, e paralajmëroi mysafiri.

“Aman, or burrë, sapo e hoqëm një telash me epideminë. Do të kemi tjetër nga fililali?”

“Ky s’është telash”, s’u tërhoq më Bestari, “është gjëmë, zoti Markajani.”

Tjetri u shtang. Pastaj i hovi gjithë trupi, sikur po matej të ngrihej më këmbë, për t’i dalë së keqes përpara sido të ishte.

“Atëherë ma thuaj”, i kërkoi atij.

Por i ndërpre në. Sekretarja njoftoi shefin se në paradhomë kishte mbërritur e bija. Klementina donte të dinte nëse, siç i kishte premtuar, i ati do ta shoqëronte në palestër për të ndjekur nga afër provat e baletit. Aleksandri mblodhi buzët, teksa me një dorë po përpiquej të mbërthente kopsat e këmishës.

“Sot zonjusha Klementina jep mësimin më të vështirë”, i kujtoi sekretarja. “Do t’u mësojë kursanteve piruetën.”

“I thua j zonzushës se mjaft po më vjen mendja rrotull”, iu trash zëri atij. “Sot nuk kam nevojë për pirueta të tjera.”

Ndërkaq ishte ngritur më këmbë dhe, ndonëse tashmë dera ishte mbyllur, Markajani ende vështronte andej, si të kishte harruar nga e priste gjëmën. Ma thua j, përsëriti pas një grime, duke u ulur po me atë vrull që ishte ngritur.

Mirëpo Bestari u duk se nuk kishte qenë aq i gatshëm për mënyrën si do t’ia thoshte. Varfërohen, veniten, zvogëlohen, thahen, degradojnë?.. Ç’fjalë mund ta shprehte lëngimin e shpirtrave të qyteteve? Ai mendoi se cilëndo të përdorte, Markajani do të këmbëngulte njëlloj: Po përse, përse ndodh? Nganjëherë filialistët përdornin mes tyre një argument standard: Sepse edhe dielli, sado shumë më i stërmadh se globi, pikërisht ngaqë vetëm djeg energjinë e tij pa prodhuar energji të re, do të shuhet një ditë. Mirëpo për zyrën ku ndodhej, Bestarit kjo iu duk shkollareske.

“Zoti Markajani”, zgjodhi një mënyrë më të thjeshtë, “çfarë do të thoshit ju sikur lumi ynë nesër të gdhihej i cekët? Por aq i cekët, sa të ndalonte në Lavidan dhe të mos arrinte më në det?.. Ju do të thoshit se deti dhe lumenjtë japin e marrin me njëri-tjetrin. Diçka e tillë ka ndodhur, qyteti ynë është bërë teknefez dhe rrezikon ta lëshojë shpirti i vet.”

“Komisionerët shëtitës e quajnë Lavidanin teknefez?”, i dogji kryeparit.

“S’e di si e cilësojnë ata, ndoshta anemik, ndoshta problematik. Përfundimet s’i marr prej tyre, por në rrugën më të besueshme, nga qendra e Institutit.”

“Po deti?”, iu vardis Markajani. “Më thuaj tani, cili është deti?”

“E zëmë se deti është Shpirti i Botës. E pra, kur një qytet humb shpirtin e vet, ai i ndërpret marrëdhëniet edhe me botën. I ndërpret në mënyrë të njëanshme, sepse kurrgjë nuk është në gjendje t’i japë më Shpirtit të përbashkët të njerëzimit.”

“A mundesh më ndryshe? Më troç, të lutem”, s’u bind tjetri ende.

“Më troç nuk ka si thuhet, or burrë”, ia ktheu Bestari me të njëjtën gjuhë. “Zotrote më keni përmendur varrezat dikur. Ju kujtohet çfarë ndodhi me Jarec Shundin, kur po e përcillnin në varreza. Befas, togeri hapi sytë dhe u ngrit ndenjor në arkivol. Ka pasur raste të tilla edhe gjatë, u ka ndodhur mjekëve në klinika, madje deri në tryezën e morgut. Por rrallë ama, fort rrallë...” Bestarit i erdhi të shfrynte me ndonjë “uff!” të gjatë, por vazhdoi: “Tani më thoni ju, ç’do të bëhet me qytetin tonë, zoti Markajani, do të mund t’ia ringjallim shpirtin Lavidanit?”

Në këtë çast pati një ndërprerje të dytë. Sekretarja Veronika e njoftoi kryeparin se, sipas axhendës, për pesë minuta në kabinetin e tij do të vinte herr Klaus Breitler. (E tha gjermanisht fjalën *zotëri*.) Fjalimin e festës e zbardha, shtoi ajo, dëshironi ta shihni në letër? Duke mbledhur buzët kular, në vend të mysafirit, shkrofëtiu i zoti i shtëpisë:

“Uff, edhe fjalimi më duhet tani!”

“Çfarë t’i them austriakut pra?”

“I thuaj se po bëjmë festë në zi”, foli me fytyrën nga drejtori i filialit.

9. Kur doli në rrugë, Bestari ndjeu se kishte djersirë rreth qafës dhe sikur po i zihej fryma, prandaj e hoqi xhakëtën. Kishte pirë vetëm një gllënjë, s'mund t'i vinte nga uiski ai trazim i stomakut, që prej disa kohësh i përsëritej herë pas here.

Ndonëse ditët e para të qershorit, vapa kishte nisur shpejt dhe Lavidani, i rrethuar nga të katër anët me ndërtesa shumëkatëshe, në atë orë të pasdites sikur avullonte. Gjithçka që kishte rrahur dielli, asfalti, tarracat prej betoni, fasadat e larta me xhama e veshje metalike, tani çlironin nxehtësi dhe vorbullat e saj rrinin pezull në qytet si mbi një kazan të stërmadh. Vetëm një mundësi fladi mbetej, ventilimi përgjatë korridorit të lumit, nëse frynte nga deti.

Sidoqoftë ai ndihej më i lehtësuar. Atë “bombën” ia kishte lënë mbi tryezë pikërisht kryeparit të qytetit dhe varej nga Markajani kur, si dhe sa do ta bënte lajmin publik. Me ç'dukej, sapo Bestari kishte dalë nga kabineti, urdhrat e parë ishin dhënë. Atlltoparlantët e rrugës që lidheshin me qendrën e zërit nuk shpërndanin më muzikë të gëzueshme dhe monitori i madh i bashkisë ishte fikur. Vetëm deri një çast më parë, krahas publicitetit për festën e pritshme: “Të gjithë në mitingun e çokollatës!”, lexohej edhe pohimi kurajues: “Të dashur bashkëqytetarë, krizat shpesh janë si mizat, ikin bashkë me verën.”

Drejtori i filialit e kishte me vete maskën për gojën. Por s' ishte i detyruar ta përdorte shenjën e moskomunikimit, sepse nuk po dilte nga zyra e tij. Madje pati një shtysë të vetvetishme që duke i klithur secilit para surratit, pastaj duke hyrë në Facebook, të bëhej vetë tellalli i lajmit të keq. T'ia jepte të paktën një njeriu nga më të njohurit

në Lavidan, për të cilin edhe Aleksandri e kishte pyetur me interesim të nënkuptuar. Po ai egoisti i pathyeshëm, arkitekt Urlani, është në dijeni për katastrofën e qytetit? Nuk dua të tregohet, zoti Markajani, kemi ende një fazë të ndërmjetme përpara, prandaj s'e përdora fjalën *katastrofë*. Ma thuaj, Udi Urlani e di këtë lajm? Jo, nuk e di as Jorida ime.

Po kthehej pa makinë, siç kishte dalë nga shtëpia, për t'i dhënë vetes kohë që të mendohej më gjatë. Por pati rast t'i kundronte më ngeshëm edhe kalimtarët. Kishte nga ata që ose nuk i bënë ballë trysnisë, ose ishin mësuar tashmë ta kthenin kryet mënjanë dhe të gogësinin lirshëm, duke shqyer gojën. Me gjasë, kjo ishte pasoja e fundit e epidemisë. Kriza jo se jo, por ndoshta lëngata e çuditshme që kishte kapluar qytetin, dukej se me të mbaruar stina e verës, do të harrohej vërtet bashkë me mizat.

Bestarit iu ndërmend si kishte filluar ajo flamë, si e kishte informuar zemërthyer qendrën e Institutit dhe ç'betejë kishte bërë me nëpunësit e filialit, në mënyrë që puna të mos ndërpritej.

10. Gjatë vjeshtës së shkuar, me mbështetjen e bashkisë që financoi publicitetin në mediat lokale, Klubi i ambientalistëve kishte ndërmarrë një fushatë për gjelbërimin, çka rezultoi dështim i plotë, sepse vetë komuniteti thajse nuk e luajti gishtin.

Për të mos ndjellë mërinë e kryeparit Markajani, pati qytetarë që i shtuan lulet në ballkone, por duke përfitur nga distanca, flitej se gjysma e tyre ishin artificiale. Të vetmit që u përgjigjën me ngulm ishin dy hotelet më

të njohura, Colombo dhe Grand Saray. Kaq i pasuruan mjediset e jashtme me drurë të rinj dekorativë, sa TV Jupiteri nuk ngurroi të shprehej: “Kopshtet hoteliere këtej dhe Parajsa hyjnore andej tashmë kanë pak dallim mes tyre.”

Zoti Dilaver Cara, pronari i Jupiterit dhe babai i Joridës, i cili doli vetë në ekran, nuk harroi t’u kujtonte teleshikuesve edhe vartësinë që ka gjumi i rehatshëm me mjedise të tilla. Kaq u desh që, të nxitur nga konkurrenca, dy hotelet të hynin në garë me njëri-tjetrin. Meqë s’mund të quhej krejt sportive, ajo vetvetiu mori emrin *Gara e gjumit*.

Në mbrëmje, të ftuar për darkë, garuesit paraqiteshin në hotelin ku do të kalonin natën dhe ku flinin në krevate me rrota. Kur i zinte gjumi, i nxirrnin në kopsht. Mbulesat përcaktoheshin nga moti, nëse temperaturat ishin të larta, përdoreshin batanije të trasha, nëse ishin të ulëta, i mbulonin vetëm me çarçaf. Në këto rrethana, pritej që të fjeturve t’u dilte gjumi ose nga vapa, ose nga të ftohtët. Medalja dhe shpërblimi në të holla i jepeshin garuesit që zgjohej i fundit. Flitej se për fituesin bëheshin manipulime, sikur të gjithëve u hidhnin somniferë në ushqim, kurse atij ca më tepër. Dikush shfaqti dyshime edhe për ndonjë stërpikje me baltën e të vdekurve, sepse pati nga ata që pasi dilnin fitues në Colombo, e thyenin rekordin e vet në Saray. Fran Rakacolli e theu shtatë herë në Saray dhe tetë në Colombo, duke marrë katërmëdhjetë medalje dhe një kupë ari të mbushur me shampanjë. Veçse, pasi e piu shampanjën, qe i detyruar ta kthente kupën, e cila u zëvendësua me medaljen e pesëmbëdhjetë. Pikërisht atë mbrëmje mjeku Emiliano

Mikel Kaçelano, kunati i zotit Markajani, tha se ideja e përdorimit të baltës nga varrezat ishte një përrallë me bisht.

Pastaj ndodhi çfarë nuk pritej, gjumi i rëndë u përhap si virus epidemik në qytet. Teksa ecnin rrugës, disa i këpuste gjumi përnjëherësh. Të tjerë ndalonin për t'i zgjuar, i preknin në supe, u binin lehtë me shuplaka në faqe, derisa hapnin sytë. Por vetëm për një çast, sepse ktheheshin në brinjë dhe sërish nisnin të gërhishnin. S'kalonin veçse pak orë dhe lëngata u ngjitej atyre që i kishin prekur. Ndokush nuk arrinte të kthehej në shtëpi për t'u prehur në jatak, disa moliseshin me të arritur te pragu, ndërsa shumica s'lëviznin dot dhe shtriheshin ku ndodheshin, në zyrë, në fabrikë, në supermarket, ndanë një muri apo në mes të trotuarit, madje ndalonin makinën dhe mbështesnin kokën në timon.

Atëherë mjeku Kaçelano bëri pohimin e dytë, burimi i infeksionit mund të ishte Fran Rakacolli. Këtë gjasë, sipas tij, e sugjeronte kartela biografike. Frani kishte zbritur nga malësia për të jetuar në qytet, vetëm kur ishte nëntëmbëdhjetë vjeç. E ëma nuk kishte dashur që djali të largohej dhe, tamam pse e la nënën fillikat, malësorët nuk e donin. Por meqë ajo vazhdonte ta mbronte të birin, filluan të mos e donin as Katrina Rakacollin. Që të mos diktohej prej askujt, Frani shkante për ta parë vetëm kur binte errësira. Kështu ndodhi që, kur një mbrëmje vonë arriti atje, e gjeti të mbaruar. Ajo ishte bërë kallkan e ftohtë, çka tregonte se kishte tri a katër ditë e vdekur, pa i shkelur njeri në derë.

Fran Rakacolli, duke dashur ta varroste në qytet, zbrazti një dyshek kashte, e futi Katrinën aty dhe ia lidhi

grykën me tel të butë. Pastaj e hodhi në kurriz dhe nisi të zbriste tatëpjetë. Kaq u lodh dhe kaq djersiu gjatë shtegut, sa i rrëshqiti këmba diku dhe desh u rrëzua, por të ëmën nuk e lëshoi nga dora. Kur arriti në shtëpi, megjithëse u përpoq disa herë, thesi nuk po i shqitej nga kurrizi. S'e kuptoi përse i qe ngjitur ashtu. Nuk gjeti mënyrë tjetër, zbertheu tërë kopsat dhe u lirua nga barra bashkë me rrobat e mestrupit.

Mirëpo në pjesën e brendshme të këmishës pa ca leskra lëkure, që me gjasë ishin zhvokshur nga shpatullat e tij. Pasi kaluan dymbëdhjetë ditë e dymbëdhjetë net, e kaploi një gjumë si i vdekjes. Pastaj gjumi nisi ta zinte kudo, por meqë ishte shtrues çatish, e kaplonte më shpesh mbi pullazet e botës.

Bestar Kalarit po i vinin para syve gjithfarë pamjesh të qytetit të paralizuar, si dhe mallkimet që binin mbi Rakacollin e ngratë. Madje pati zëra në publik që kërkuan ta linçonin. Por kur ca fanatikë deshën ta digjnin të gjallë, Aleksandër Markajani e mori në mbrojtje. Ndërsa vetë Rakacolli iu drejtua atyre që e kishin ndjekur:

“Më kot e kërkoni të keqen tek unë. Ju duhet t'i trembeni vetëm një lëngate, zvetënimit të jetës suaj.”

Këto fjalë sikur u ngulitën në mendjen e kryeparit. Markajanin e trembi mendimi se letargjia po i hynte qytetit në palcë. Ai nisi të kalonte rrugë më rrugë, duke thirrur me zemërim buçitës: “Zgjohu, o popull, me kë ta qeveris Lavidanin unë?! Ta dini pra, po nuk u ngritën të gjallët, do të zgjoj të vdekurit.”

Por hiç, të gjallët nuk reagonin. Me miratimin e etërve të qytetit = këshillit bashkiak, zoti Markajani nxori urdhëresa për gjobitjen e kundërvajtësve gjumashë,

ai mobilizoi repartin e zjarrfikësve me makinat e ujit dhe pajisi policinë bashkiake me kamxhikë prej liri. Mirëpo prapë pa dobi. Lëngata përparoi dhe s'mbetën pa u prekur as institucionet e pushtetit, gjykata, policia, vetë administrata e bashkisë. Shkollat përkohësisht u mbyllën, ndërsa nëpunësit e filialit Spiritus thuajse u përgjysmuan. Tre prej tyre u molepsën aq rëndë, sa drejtori Kalari u detyrua t'u jepte lejen e zakonshme. Në atë situatë, për herë të parë pati ngasjen që të kërkonte ndihmën e qytetarëve. Dhe mendja i shkoi tek Udi Urlani. Ndoshta duke respektuar fshehtësinë e atij funksioni, më tepër se për filialin, Udi kishte shfaqur interes për Bankën e Kursimeve. Madje kishte kërkuar t'ia blinte me një pagesë që do të bëhej ca me të holla në dorë, ca në këmbim të një trualli në grykëderdhjen e lumit, ku mjaft lavidanë kishin ullishtat e tyre.

Kur tjetri ia përsëriti propozimin gjatë epidemisë, Bestar Kalari për pak u thye, sepse do të lehtësohej nga puna rraskapitëse. Por prapëseprapë nuk e dha veten dhe arkitektin e njohur e mbajti larg nga banka, si të ishte po aq e paprekshme sa filiali.

Pastaj, për fat, sindromi i gjumit u dobësua. Askush s'e mori vesh pse ishte shfaqur, askush as si u mposht.

11. Rreth mesnatës, kur sapo ishin shtrirë, Jorida e ndjeu se midis tyre ende kishte mbetur diçka pezull. Tërë sqarimi i tij për takimin me kryeparin ishte përmbledhur në fjalët, asgjë, gjetëm mirëkuptim. E ç'mirëkuptim, s'u pajtua ajo, kaq lehtë e gjetkan njerëzit gjuhën e përbashkët, edhe kur mendojnë ndryshe?! Atëherë ti mendo si të duash dhe unë si të dua, ia preu ai.

Megjithatë, si kaluan disa minuta, Jorida u habit me veten. As ndër mend s'e kishte pasur kapërcimin e beftë që bëri:

“Bestar, ta them unë të dhjetën?”, pyeti. Meqë tjetri heshti, vazhdoi më lirshëm: “Kur niset për në botën e amshimit, atë të dhjetën e mban jo vetëm burri, por çdo njeri. Ajo është aroma e shpirtit.”

“Gaboresh”, i buftoi zëri atij. “Aroma e shpirtit nuk na përket neve.”

“E pse s'na përket?!”, u step Jorida.

Papritur, si të mos e mbante më shtrati, burri e shqiti kurrrizin nga dysheku duke u ngritur në bërryla.

“Nuk na përket, sepse na hiqet”, tha ai. “Aroma e shpirtit na hiqet përpara se Engjëlli i vdekjes të na jetë afruar. Dhe kjo është mënyra se si Gabrieli e gjen njeriun, që është shenjuar për në botën e përtejme.”

Ai po e mbante shikimin gjithnjë nga dritarja, andej ku nata e bënte qiellin edhe më tymnajë. Ishte një kube e ngopur me lagështirë dhe prej të cilës, në pamundësi për të depërtuar syri, dukej sikur ndokujt mund t'i shkallonte mendja e kresë.

Jorida nuk shkalloi, por u pushtua nga ankthi. Çfarë kërkon të shohë matanë?, pyeste veten. Përse e ka ngritur trupin kështu, ku rreh të shkojë? Po e mundonte një hamendje e mistershme sikur në ato rrethana qorrsoaku, ku vetë e futi pa dashje, po ia merrnin Bestarin me dhunë. Instinktivisht ia zuri dorën dhe, si për të mos e lëshuar kurrsesi, një copë herë ia mbajti në dorën e saj.

Kjo tronditje prej gruaje do të përsëritej shpejt, vetëm mbas disa orësh, kur që nga tribuna e festës do të binte një vështrim përvëlues mbi partnerin e saj.

Festa

12. Lavidanët nuk ishin në një mendje për festimin. Të pakënaqurit thoshin se, tekefundit, pesëvjetori i Fabrikës së Çokollatave ishte pesë me hiç. Por të tjerë e pranonin se meritonte të kremtohej, veçse shtonin se bujaria do të varej nga tjetërkush. Me këtë kishin parasysh aksionerin kryesor dhe drejtorin administrativ, austriakun Klaus Breitler.

Mitingu po mbahej në sheshin para fabrikës, ku zakonisht parkonin makinat e personelit. Mirëpo rajoni i policisë kishte bërë përjashtim atë ditë, duke e lejuar parkimin e dyfishtë edhe në zona të ndaluara. Madje deri në shëtitoren përgjatë lumit, çka ndodhte në tri raste: kur Lavidanin e vizitonte kryeministri i vendit, kur shpallej Presidenti i ri i SHBA-së, si dhe mbrëmjen që luhej finalja e Kampionatit botëror të futbollit. Sipas palës që mbronte festën, përjashtimi dëshmonte vlerën dhe respektin që gëzonte çokollata në qytetin e tyre. “Viva la çoko!”, merrnin zrysh disa.

Ngaqë ishte pak me vonesë apo kushedi përse, makina e vetme që u afrua deri te sheshi, ishte ajo e kryetarit të

bashkisë. Por më tepër se ky favor, ra në sy shoqëruesi i tij. Kryepari zbriti nga vetura zyrtare me Udi Urlanin, atë egoistin e patundshëm, me të cilin ishte në konflikt prej disa javësh. Pas aksidentit rrugor, ku kryearkitekti i Lavidanit kishte pësuar dëmtime të pakthyeshme, Aleksandër Markajani ngulte këmbë që atë post ta merrte vetëm një njeri. Dhe ky ishte i diplomuari jo vetëm në arkitekturë, por edhe në arkeologji, i njohur përtej Lavidanit më tepër se e shoqja, Amarda Urlani, drejtoresha e shkollës së mesme të gjuhëve të huaja. Mirëpo i lidhur pas studios private, flitej se Udi e kishte parë këtë karrige me mospërfillje. “Duke e kundërshtuar kandidaturën tri herë pa dhënë sqarime”, murmuritej korridoreve të bashkisë, “ia ka dhjerë Aleksandrit fronin e pushtetit dhe namin e autoritetit.” Kështu që duhej të kishte ndodhur diçka e pazakontë, përderisa toka dhe qielli ishin bërë bashkë.

Por do t’i shihnin bashkë edhe në tribunën e festës, ku kryetari e tërhoqi duke e nxjerrë më të djathtën e tij, sepse u desh që me prefektin të vinin në mes zotin Breitler. Atëherë ajo pamje i dha njëfarë shpjegimi habisë së lavidanëve: nëse një dorë është pak për një njeri, për dy njerëz tri janë të mjaftueshme. Dhe doraci i tyre e kishte siguruar këtë përfitim tashmë.

Teksa Breitler-i nisi fjalimin, shumë nga të pranishmit po kujtonin prerjen e shiritit pesë vjet më parë. Meqë dihej se bordi i investitorëve dhe drejtori administrativ ishin austriakë, qëkurse kishte shkelur në qytetin e tyre, të huajit ia shprehnin respektin duke iu drejtuar me *herr* Breitler. Sipas vendeve ku kishin emigruar përkohësisht, lavidanë të tjerë i drejtoheshin me sinjor,

mësje, qirje apo gospodin Breitler. Me përjashtim të disa të moshuarve, të cilët nuk përshtateshin dot dhe i flisnin me shoku, tovarish apo camarad Klaus, konsujt e Lavidanit i drejtoheshin vetëm në anglisht dhe herë mister, herë sir Breitler. Me një fjalë, nuk kishte ndasira të tjera, të gjithë mendonin se mirësjellja ndaj këtij industrialisti bamirës të qytetit ia vlente.

Para se të hapej fabrika, Lavidani po kalonte njëfarë vetmie brejtëse. Pak turistë dhe vite me radhë pa investime të huaja. Megjithatë lavidanët nuk e lëshonin veten, ata thoshin: “Bota prej kohësh ka instaluar antena për të kapur sinjale nga kozmosi. Do të ishte gabim të mendonim se, përderisa kërkohen qytetërime të tjera aq larg, njerëzimi do t’i lërë gjithmonë pa vëmendje të ngjashmit e tyre, që banojnë në të njëjtin planet.”

Dhe kjo parandjenjë u përmbush, veçse në një mënyrë që nuk u kishte vajtur në mendje. Zoti Klaus Breitler, përfaqësuesi i një kompanie të famshme (flitej se aksionet e saj mund të shiheshin në bursën e Nju Jorkut, Frankfurtit dhe Tokios), mbërriti në Lavidan jo vetëm për ta nxjerrë qytetin nga vetmia, por sidomos për t’i dhënë jetës shije, forcë dhe ëmbëlsi. Çokollata, kakao nga pyjet tropikale, krem i pakonkurrueshëm që të shkrin në gojë. Hë, jeni të kënaqur tani? Të kënaqur që ç’ke me të!, nënkuptonte entuziazmi i vendasve.

Pyetjeve se përse ishte zgjedhur qyteti i tyre, lavidanët u dhanë përgjigje vetë. Për klimën, cilësinë e ujit, krahun e lirë të punës, daljen në det nëpërmjet lumit dhe afërsinë me autostradat drejt Europës. Natyrisht, nuk harronin faktorin plus, madje hera-herës e nxirrnin në krye gjenezën historike të qytetit, që mjerisht kishte

rënë në harresë. Modeli i fabrikës vërtet ekzistonte në Austri, por me prodhimin e ri tashmë mund të bëhej i njohur edhe qyteti i tyre.

E pikërisht ashtu ndodhi. Sapo prodhimi i parë për eksport, me emrin kumbues *Schoko-Laden Lavidan*, filloi të ecte nëpër botë, një pjesë e botës i ktheu sytë nga Lavidani. Sepse ishte paraparë që në projekt, përveçse fabrikë prodhuese, ajo do të ishte edhe ansambël i vizitueshëm, me muzeun, arkivin dhe Schoko-Laden-Theater. Kur zoti Breitler, kureshtar për përkthimin në gjuhën e vendasve, i shkroi në letër fjalët Schoko-Laden-Theater, lavidanët e qetësuan: “Mos u merakosni, Herr-i ynë, as që del nevoja të përkthehen. Për çokollatën dhe teatrin shqipja qenka aq gjermanike, sa gjermanishtja juaj.”

Vizita e të huajve bëhej me biletë (vendasit kishin tjetër tarifë), në çmimin e së cilës përfshihej gjithçka që turistët do të konsumonin në fabrikë. Në fillim i mblidhnin në sallën e teatrit, ku shfaqej një dokumentar prej rreth njëzet minutash. Një arrati ekzotike përtej oqeanit. Filmi tregonte kapon e madh të kompanisë duke punuar krah për krah me oborogjenët, si i prisnin drurët me lama, si zgjidheshin kokrrat e kakaos dhe pastaj si transportoheshin me kosha nëpër shtigje. Vazhdimin, domethënë si prodhohej çokollata, vizitorët e përjetonin vetë në fabrikë. Teksa kalonin nga repartit në repart, ata mbanin telefona me kufje dhe guida e incizuar bëhej në pesë gjuhë, sipas butonit që shtypej. Ndërkaq në çdo repart shijoheshin kampione çokollatash, që makinetat rresht e rresht i prisnin me lehtësi dhe fare hollë. Shijet ishin nga më të ndryshmet, sepse gama e prodhimit

zgjerohej vazhdimisht dhe kur vizitorët arrinin në sallonin e fundit, e merrnin me qejf gotën e qumështit të ngrohtë.

Këtu s'kishte makineta prerëse, përmbi banak kalonte konvejeri me të gjitha llojet e çokollatave të plota dhe të ambalazuara. Vizitorët zgjidhnin dhe përtypnin çoko me qumësht. Tani që besohej se ishin të velur, për kujdes shëndetësor apo ndonjë kujdes tjetër, mysafirëve u tërhiqej vëmendja me ca fletushka në mure. Ato ishin shkruar në të gjitha gjuhët e guidës dhe me politesën më të mundshme u kujtonin: “Faleminderit që hani një çokollatë dhe s'merrni të tjera me vete.”

Prandaj, para se të largoheshin, ishin të ftuar të bënin shopping në butikun e brendshëm, ku prodhime me kakao shiteshin me çmim fabrike.

13. Vallë, sa kishin mundur lavidanët ta përfytyronin të ardhmen e fabrikës ditën e përrurimit?

Edhe kur u pre shiriti, festimet ishin bërë po në këtë shesh. Veçse tribuna e dekoruar me dafina dhe flamujt kombëtarë të dy shteteve, atëherë ngjante më madhështore. Para një stativi në formë shandani, ku ishin montuar tre mikrofone, teksa mbante përshëndetjen e rastit, zoti Breitler bëri një mbyllje sa solemne, aq dhe hokatare:

“Lavidanë të dashur”, thirri, “ne gjithnjë do t'i përgjigjemi qytetit tuaj për detyrimet tona. Por edhe ju mblidheni mendjen njëherë e përgjithmonë, unë e kam Çarlin tim.”

Mirëpo kjo shaka sikur i vuri lavidanët në siklet. Ç'është ky paralajmërim, çfarë nënkupton zotëria dhe

për cilin Çarli e ka fjalën? Të na e thotë të paktën, murmuritej në turmë, për Çarli Çaplinin e Amerikës apo Çarlin e Anglisë? Ata që e kapën mesazhin, vunë buzën në gaz. Ndërsa të tjerë u zhytën më keq: “Ndoshta e dëgjuam gabim, nuk tha Çarli por Karli.” Kështu u krijua përshtypja se Karl Kosturi, që aspironte për t’u punësuar në administratën e fabrikës, duhej t’i lante duart nga kjo shpresë, përderisa tjetri e kishte Karlin e vet.

Megjithatë lavdinët nuk ngurruan, ata e përshëndetën përrurimin me dy të shtëna e gjysmë murtaje, nga katër që kishin pasur ndër mend. Aleksandër Markajani i pati kërkuar një reparti ushtarak që t’u vinte në ndihmë me këtë rast. Por komandanti nuk e mori përsipër, duke paraqitur argumentin se një njësi e NATO-s siç nuk hyn në luftë pa urdhër nga lart, as nuk feston në kokë të vet. Atëherë e morën përsipër banorët e qytetit, të cilëve s’u mungonin armët e krahut në sëndukë. Por për hir të dinjitetit, prapëseprapë e zgjidhën ngërçin me armë artilerie. Me një qyngj të sharruar mjeshtrat artizanë Sasi Gazulli dhe Kapllan Katallani sajuan një murtajë 60 mm në punishtën e këtij të fundit, duke ia përforcuar grykën me unaza shtesë. Ajo mbajti dy të shtëna, në të tretën tyta u ça tekta dilte predha, e cila nuk plasi. Por meqë u dëgjua një zhurmë e shurdhët, nuk e nxorën krejt huq, u llogarit si gjysmë e shtëne.

Ç’është e vërteta, kërkesa për armën pati arritur atëherë deri në veshin e Klaus Breitler-it. Dhe ai solli një top nga Austria, por ishte krejt prej çokollate. Sidoqoftë efekti që edhe më i madh, sesa të kishte qenë prej çeliku. Kur panë sa hollë ishte punuar, sepse as

grykës s’i mungonin viaskat dhe as predhave djegoret, lavidanët u bindën se çfarë mrekullish mund të bënte ajo fabrikë. Atë çast kaq u ndez përfytyrimi i disave, sa edhe ëndrra për të jetuar një ditë në shtëpi prej çokollate s’u dukej më e pamundur. Të paktën kështu pohoi më pas Karl Kosturi në Bankën e Kursimeve,

14. Por nëse murtaja e dikurshme nuk i pati lënë krejt në baltë, gjithë tymi i saj dukej sikur ishte mbledhur tani në fytyrën e kryeparit të qytetit. Për të mos e prishur festën, me përjashtim të njerëzve të tij më besnikë, Aleksandër Markajani ende s’ua kishte bërë të ditur lavidanëve lajmin e Shpirtit.

Kurse për shkeljen e sekretit, Bestar Kalarit i kishte dalë hakut aty për aty. Duke i ndier mëndyshjet e tij, gjatë takimit e kishte këshilluar: “Kujdes pra, në rast se nuk ta mban barku yt, mos mendo se e mban imi!” Kishte përpara një natë të gjatë dhe kjo vetëmbyllje, që sikur ia kishte bukosur trurin, e torturonte. Prandaj ishte e vështirë të kuptohej se çfarë mendonte Aleksandri, teksa zoti Breitler po i deklaronte mitingut se gjendja teknike e fabrikës jepte garanci edhe për pesë dekada të tjera. Sipas atij, gjatë këtyre pesëdhjetë vjetëve shumë të rinj do të ziheshin me punë, kurse mjaft të tjerë do të plakeshin duke... “Duke ngrënë çokollata dhe duke gogësirë”, plotësoi nën zë Markajani me sytë nga turma.

Kur iu dha fjala kryeparit, nuk e lexoi tekstin e përgatitur me shkrim. Para mikrofonave kryqëzoi krahët mbrapa, si për t’u siguruar se nuk do t’i nxirrte letrat nga xhaketa dhe një grimë herë qëndroi në heshtje, duke këqyrur andej-këtej. Lavidanët e vëmendshëm mund të

vinin dorën në zjarr se kurrë s'e kishin parë patriarkun aq të shpërqendruar. Djali i madh i hafiz Kolbinit i tha ortakut të vet, me të cilin kishte në pronësi Poligonin e Intuitës: "I ka rënë një hije sikur të jetë i mesbotshëm, as tamam këtej dhe as tamam andej."

Por megjithatë prijësi i Lavidanit, siç besoi vetë, e nisi me të dyja këmbët në tokë. Duke i përmendur shkarazi çokollatat, sikur atë çast s'i hynin fort në hesap, ai tha se në kushtet e krizës europiane askush nuk ndihej imun, as arka publike. Mirëpo nëse arka e bashkisë ishte e varfër, xhepi i shumë qytetarëve kishte mbetur i pasur. Ju bëj thirrje, lavidanët e mi, të mos harroni çfarë horrlëku financiar është luajtur këtu për shumë vjet, mbas rrëzimit të diktaturës. Prandaj qysh sot e tutje, nëse... Duke kthyer kokën nga Udi Urlani, thua se vetëm ai e dinte çfarë kishte në mendje, kërkoi njëfarë miratimi paraprak.

"Qysh sot e tutje", e kapi fillin pastaj, "nëse më lejohet të marr hua një shprehje amerikane, mos pyesni më çfarë ka bërë Lavidani për ju, por çfarë mund të bëni ju për Lavidanin!"

Dhe sërish kërkoi dikë me sy, veçse kësaj here me vështrimin përpara. E kishte fiksuar diku drejtorin e Filialit Spiritus dhe dukej sikur po i transmetonte edhe atij, ma jep një shenjë, mor teveqel, ta them a të mos e them? Po nuk e thashë, ka rrezik të më bjerë damllaja në vend, por po e thashë, Klaus Breitler-i mund ta ngrejë fabrikën në krah dhe t'ia mbathë i tromaksur sa më larg nesh, drejt qyteteve me lulëzim shpirtëror.

Gjatë atyre çasteve, që sytë e patriarkut fiksuan partnerin e saj, Jorida Cara pati parandjenjën se takimi

i tyre nuk ishte bërë për gafën e kobures, një lajthitje e rëndomtë njerëzore, “pau!” një plumb në hava dhe hiç më tepër. Me ato buzët e fundosura, që sikur do ta linin pa frymë, dukej se Aleksandër Markajani pikërisht te drejtori i filialit shihte mëkatarin më të madh të qytetit, prandaj do ta hante të gjallë. Por çuditërisht, thua prej dyshimit nëse e kishte zgjedhur mirë kurbanin, kur vështrimi idhnak po shqitej dhe nisi të shpërndahej nëpër turmë, pa vetëdije Jorida e zuri për krahu bashkëjetuesin e saj. Po i përcillte ndjesinë se edhe sikur për çfarëdo shkakut ta ndëshkonin vërtet, ajo kurrsesi s’do ta lëshonte nga dora.

Mirëpo atë mëri Aleksandri nuk e kishte as me një, as me dy lavidanë. Ai po kërkonte me sy pasanikët e qytetit, mjaft prej të cilëve s’i shihte aty. Ku ndodheshin, përse ia kishin kthyer shpinën festës së një pasaniku tjetër? Si t’i kishin veshët e zëna me pambuk, edhe pas thirrjes që kishte bërë, nuk vërente ndonjëfarë gjallërie mes turmës. Kaq po zemërohej me qytetin dhe bashkëqytetarët e tij, sa duke murmuritur nën zë, i shpëtoi një blasfemi drithëruese: “Ky millet e ka hak t’ia shkërdhejë nënën Zoti!”

Por sapo i dha gojës, e ndjeu se qëndrimi i lavidanëve ishte vetëm një trajtë moskuptimi. Ç’po shprashiste kryepari në majë të tribunës, pse s’fliste qartë, ku donte të dilte?! Dhe vërtet, ai po i vinte rrotull si lajmit që nuk mund ta kumtonte, ashtu edhe ideve që donte të shpallte. Nga Lavidani bashkëkohor u hodh te Lavipolisi i antikitetit, shpirti historik i të cilit shpresonte se do t’u jepte forcë në ditë të vështira. Pastaj nga fabrika e çokolletës kaloi te Panairi Rajonal i Detarisë së Vjetër

ku, pas projektit të mbështetur nga UNESCO, qyteti i tyre mund të shkëlqente me pjesëmarrjen. Përsëri njëlloj, fjalët sikur ia gëlltiste ndonjë gropë. Përballë tij ca fytyra të mpira, vështrime të flashkëta dhe shenja gjumi ende pa rënë muzgu. Gogësin, gogësin sa të doni, o lavidanët e mi, nëpërmendi, por edhe murtajë e vërtetë sikur të ketë qenë, ajo gjumnajë s'është gjë prej gjëje para gjëmës tjetër që kërcënon Lavidanin!

Kurse me zë lëshoi kushtrimin:

“Shpëtimi tashmë është në dorën tuaj. E përsëris, në dorën tuaj. Qytetit mund t'ia kthejë nderin vetëm sipërmarrja private, zelli dhe bujaria e qytetarëve të tij. Por për këtë do të na duhet ta demokratizojmë edhe vetë lavidinë.”

Në këtë çast pati ca duartrokitje, por ngaqë iu dukën të vakëta, nisi t'i ndalonte me dorën e majtë që e kishte të saktë. Pastaj, teksa largohej nga mikrofonat, i kërkoi ndjesë austriakut që listën e të ftuarve, të cilët do ta vizitonin fabrikën pa biletë, nga tridhjetë e pesë e kishte ngritur në gjashtëdhjetë. Më tha rradakja bëje dhe e bëra, shtoi duke buzëqeshur. Por meqë ftesat për darkën kishin mbetur krejtësisht domen i tij, herr Breitler-i buzëqeshi gjithashtu.

Kështu që zor të pohohej se cili prej tyre kishte qëndruar më fort me këmbët në tokë.

15. Në krye të lavidanëve të vet, të cilët për voli të vizitës i kishin ndarë në tri grupe, Aleksandër Markajani i ndiqte me bisht të syrit se në cilin repart ndalonin më tepër, si sillëshin dhe çfarë thoshin. Kërc-kërc, kërcisnin thikat. Kërc-kërc edhe dhëmbët. Ata s'po linin makinët

pa provuar dhe, duke shkëmbyer komente, herë pas here vinin në provë njëri-tjetrin nëse nga shija e kampionit kishin mundur të zbulonin çokollatën që i përkiste. Përveç çokos më të përhapur, asaj me emrin e qytetit, disa përmendnin Schoko-Laden Rudina, Schoko-Laden Bruna, Schoko-Laden Sidrit...

“Unë sapo hëngra Helenën”, u dëgjua një zë.

“Cilën Helenë?”, pyeti dikush.

“Helena Arifin”, pasoi përgjigjja. “E njoha se e kam provuar dhe herë tjetër.”

Kryepari u rrëqeth. Hëngshi kokën tuaj, mallkoi me vete vizitorët e lafitur. Kishin kaluar pak muaj pas përrurimit, kur doli lajmi se me kushtin që të parapaguante, çdo qytetar mund të bënte në fabrikë edhe porosi private, duke zgjedhur shijen dhe emrin e çokollatës. Sa dëshironte, trimijë, shtatëmijë e pesëqind, dhjetë mijë copë? I kishte të garantuara, mjaft t'i linte fabrikës 0.5 përqind të asaj serie për koleksionin e arkivit, nga pasurohej edhe muzeu. Po ashtu, sipas kontratës, porositësi duhej ta tërhiqte tërë prodhimin brenda një jave, pasi fabrika kishte nevojë për hapësira magazinimi. Nëse nuk tërhiqej për dy javë, sekuestrohej gjysma. Nëse pjesa tjetër nuk tërhiqej as për një muaj, groposej gjithë prodhimi.

Po si mund ta linte Jasin Bilali, biznesmeni i pamposhtur dhe konsulli i Pakistanit, të asgjësohej Lali i tij?! Dhe jo pak, por të shumëfishuar njëzet e pesë mijë herë. “Kurrën e kurrës, Lali im!”, iu betua së shoqes dhe, me ta marrë njoftimin, u nis me kamion drejt e në fabrikë. Se ç'bënte porositësi me tërë atë prodhim, e thithte tregu, e dhuronte, e çonte në qytete të tjera, kjo

ishite puna e tij. Ndodhte që në Lavidan, kur bëheshin disa porosi njëherësh (dhe në këtë rast hidhej shorti i radhës), për disa ditë qytetarët nuk hanin tjetër veçse çokollata. Atëherë pronarët e kafeneve, prodhuesit e bukës dhe shitësit e bulmetit protestonin. Por këtyre u kundërviheshin konsumatorët: “Maskarenj, nuk thoni shqyr që na ndriti fati me çokon?! Tërë jetën kemi ngrënë bukë e groshë. Lavidanëve s’u ka dalë nami kot, tri orë presin për të zier grosha dhe s’durojnë pesë minuta për t’u fthohur, por e kollofisin të nxehtë.”

Si të ishte fjala për ndonjë sprovë pasioni e besnikërie, në mbështjellësen e çokollatave zotëronin më tepër emra femërorë. Për ditëlindjen e Klementinës, bosë i naftës Robert Dizdari e theu rekordin e Lali Bilalit, duke e çuar porosinë në tridhjetë mijë copë. Babai i saj, Aleksandër Markajani, u xhindos sepse iu duk se në sytë e të tjerëve po kompromentohej si kryebashkiak. Por ishin pikërisht këta të tjerët që e shfajësonin: “Përse e merrni si investim për vajzën tuaj, kryepari ynë?! Kjo quhet Schoko-Laden Balerina. Në qytetin tonë ka shumë vajza që kërcejnë. Do të ishte ndryshe po të përkufizohej Schoko-Laden Koreografi, se vetëm një koreografe të famshme kemi, zonjushën Klementina.”

Pak nga pak, çokollata e personalizuar po bëhej çështje kalorësie dhe dinjiteti. Por duke nderuar qytetarët, prodhuesi nuk mund të sakrifikonte dinjitetin e vet, kështu që vuri ca kufizime. Pasi dëgjoi për rregullat e shtuara, Selim Salvaria u paraqit në zyrën e porosive bashkë me të shoqen. Kur ajo u pyet si quhej dhe u përgjigj Hanife, Karl Kosturi ngriti vetullat i pakënaqur: “Nuk shkon. Schoko-Laden Hanife nuk

është tingëlluese. Por me një seancë gjyqësore ju mund ta ndërroni emrin, zonjë.” Sado mbeti e habitur, gruaja vendosi që çokollatës t’i vihej emri i së ëmës. Mirëpo ashtu si Hanife, edhe Zarife doli emër i papranueshëm. Duke ndier rrengun e të shoqit, bashkëshortja iu kthye atij: “Atëherë vëri emrin Edlira, se për ty është më e mira!” Në të vërtetë i kishte përmendur të dashurën, me të cilën Selimi e kishte tradhtuar ditën e parë të Fiter Bajramit, por kishte pandehur se duke u ndodhur në xhami, Hanifja s’e dinte ç’bëhej në shtëpi.

Pikërisht këto kufizime po e armiqësonin nëpunësin Kosturi me shumë lavidanë. Kur e pyeste porositësin me ç’shije e dëshironte çokollatën, limon, kajsi, mendër, bajame etj., dhe merrte përgjigje “Me hudhër!”, kurrsesi nuk lëshonte pé. Me hudhër në asnjë mënyrë, kundërshtonte, nuk i shkon gustos së fabrikës. Dhe këto ndalesa i tërbonin të tjerët, sepse herë pas here vetë fabrika (prodhonte për eksport edhe çoko me piper) tregohej liberale në gusto. Prandaj ankoheshin, si është e mundur që ky Kosturi, banor i lagjes B/3, gëzon besimin e vinezit Klaus Breitler?! Ne s’e mohojmë, bashkëqytetari ynë ka emigruar ca kohë në Austri, atje mund ta ketë mprehur edhe nuhatjen, se në parfumeri ka punuar, por çokollatat nuk hahen me hundë. Dhe prej këtij pushteti që gëzonte, shtonin pastaj të habitur: Ende s’po e marrim vesh, ky njeri është Karli apo Çarli?!

“E gjeta”, u dëgjua një zë. “Sapo hëngra kumbarin tim.”

“Po si e njohe?”

“Çokollata e tij ka shije pikante.”

“Gënjeshtar, markat e fabrikës s’lejohej të riprodhohen.”

Aleksandër Markajani s'e ktheu kokën, por nxori një hukamë sikur t'i digjte goja dhe po u frynte buzëve. Ia vlente vallë t'i kërdiste me fjalë të rënda, apo t'ua shkurtonte kohën e degustimit? Bëri përpara duke i tërhequr më shpejt pas vetes, derisa i mblodhi në sallonin ku pihej qumështi dhe çokot e plota kalonin në konvejer.

Mirëpo këtu, në vend t'i binte pezmatimi, iu prishën nervat më keq. Gjithë sa shkruhej me politesë në gjermanisht: *Essen erlaubt, mitnehmen verboten* (Lejohet ngrënia, ndalohet marrja me vete), në fletushkat e mureve thuhej në shqip: *Hani e pini, por në xhepa mos shtini!* Dhe kishin hequr keq për përkthimin, siç ia shpjegoi herr Breitler-i, sepse në respekt të traditës folklorike të Lavidanit, i famshëm në tërë rajonin për bejte, asaj politesë standarde kishin dashur t'i jepnin edhe rimë, edhe ritëm. S'i keni lënë gjë mangut, i erdhi Aleksandrit t'i thoshte. Por duke parë orën, tha se i duhej të largohej për të kryer një punë të ngutshme, para darkës në Saray.

Kur doli jashtë, pa se te dera e muzeut të fabrikës ende kishte radhë të gjatë. Përveç atyre që kishin marrë pjesë në miting, kishte edhe lavidanë të tjerë. E mori me mend çfarë u interesonte më tepër aty, i mbante shpresa se çokollata e tyre e personalizuar ndoshta kishte kaluar nga arkivi në muze. Veçse prapë i mundonte kureshtja se ku ndodhej në muze, në stendat ballore apo në kthesat e mureve? Dhe sidomos, ishte më e denjë se konkurrentet përkrah?

Grand Saray

16. Në Grand Saray nuk kishte vetëm darkë, por edhe muzikë. Kishte mjaftuar një mbledhje e shkurtër e këshillit bashkiak (puna e ngutshme e Markajanit, sepse mbledhja e gjatë ishte lënë për në mëngjes), që lavidanët ta merrnin të kryer: Udi Urlani ishte emëruar zyrtarisht kryearkitekt i qytetit. Por me këtë rast shtonin edhe kryearkeolog. Vendimi kaloi me ca vota kundër ngaqë, duke dashur të ruhej struktura urbane e qytetit, dikur Urlani ishte shprehur ashpër kundër ndërtimeve të paplanizuara që po ia merrnin frymën Lavidanit. Ti e sheh si qytet kaotik, ne e shohim si modern, i qe përgjigjur Tuçi & Compani, që po hidhte soletën e fundit në shumëkatëshin perëndimor.

Pati dy arsye që emërimi u mor vesh menjëherë, mesazhet telefonike gjatë mbledhjes dhe fakti që kryepari e kryearkitekti u panë sërish bashkë kur hynë në sallën e darkës. Me fytyrat e kthyer nga njëri-tjetri dhe ca përsëndetje të pavëmendshme andej-këtej, po e vazhdonin bisedën që kishin nisur jashtë. Veçse kaq në mirëkuptim dukeshin, sa në sytë e shumëkujt po linin

përshtypjen sikur ishin lidhur me një përbetim mizor: “Miku im, aty ku ti do të vësh këmbën, po të jetë nevoja, unë do të vë kokën. Dhe në mos e mbajtsha fjalën, me këmbën tënde ma shtyp kokën time.” Me gjithë paqen që rrezatonin gratë, të cilat po ecnin vetëm pak hapa para burrave të tyre, për shkak se deri dje as mund të mendohej, për disa ky intimitet ngjante disi i frikshëm. Jo i frikshëm, tha Merdan Tukseferi, por i panatyrshëm. Duke kryqëzuar krahët e leshtormë, Alush Fuçeku e pranoi se e kishte tepruar.

Mënyra si ishin shpërndarë tryezat dhe mungesa e rezervimit të tyre, tregonin se darka s’do të kishte protokoll. Megjithatë të pranishmit dëshmonin njëfarë droje dhe vetiu e kishin lënë të lirë kreun e sallës. Në çastin që zonjat e zgjodhën tashmë një tryezë katërshe, burrat ende ishin më këmbë. Aleksandri i Lavidanit donte të dinte më tepër për besueshmërinë e informatave, që i kishte dhënë drejtori i filialit. Sipas Udit, çka e kishte dëgjuar edhe në vende të tjera ku kishte bredhur, merita kryesore e Institutit Spiritus ishte konstatimi në kohë reale. Edhe historia e ka provuar gjithashtu, një qytet që i ka falimentuar shpirti i vet, prapëseprapë mund të vazhdojë të mbijetojë, pa u vënë re kjo humbje nga banorët.

“Veçse ka provuar edhe të kundërtën, zoti Markajani”, nxitoi të shtonte. “Ndonëse Troja nuk është më prej mijëra vjetësh, shpirti i saj vazhdon të jetojë sot e kësaj dite.”

“Ti po më tremb, Udi, po thua diçka rrëqethëse. Fantazma qytetesh që kanë humbur trupin dhe qytete që e paskan trupin, por i ka lëshuar shpirti. S’e përfytyroj dot Lavidanin me këtë status.”

“Ndoshta Lavidanit tonë do t’ia kthejmë shpirtin e vet, kryepar”, i dha shpresa arkeologu profesionist, thua se ky aksion kishte të bënte me botën e nëndheshme.

“Më fol në emër, të lutem”, u bezdis Aleksandri, sikur po t’u mungonte intimiteti, ai përбетimi i tyre nuk do të mund të funksiononte.

Çifti që po i bënte shoqëri Bestarit dhe Joridës, nuk kishte lidhje tjetër përveçse pëlqimit për të vallëzuar së bashku. Aq harmonikë ishin në danc, sa të gjithëve u dukej se kur e udhëhiqnin vallëzimin ata, salla bëhej më e madhe. Dama ishte Helena Arifi, parukierja më në zë e qytetit. Ajo kishte veti që për ndonjë shaka apo thjesht për ta ndryshuar lukun, mund të shkërbente cilëndo nga zonjat e njohura të Lavidanit. Nëse ishte punë lartësie, e bënte plotësimin nëpërmjet takave, mbushjet nëpërmjet veshjes dhe, kur kërkohet ndoca hollim, e kishte të lehtë me korsetë. Por mbi të gjitha ia dilte mbanë me flokutat e saj.

Meqë ishte marrë vesh me kavalierin se në këtë darkë do të vinin së bashku, për t’ia bërë qejfin Valmir Lunikut, ajo i kishte kthyer flokët në bionde, duke i përngjarë Amarda Urlanit. Valmiri nuk e fshihte tërheqjen e tij, Amardën e kishte pikë të dobët. Ndoshta që kur ishin parë për së pari në këtë botë. Por sidomos që kur ishin puthur në gjimnaz, madje pastaj edhe ishin arratisur së bashku. “S’kam ç’bëj, ma lyp syri edhe zemra atë zonjë”, u përgjigjej ngacmuesve që ia hidhnin fjalën. Veçse kur detyrohej ta pranonte këtë dobësi, fliste me një zë mallëngjyes, çka dëshmonte se vuante vetë, por mund të fuste në vuajtje edhe tjetërkënd.

Pas tronditjes që kishte kaluar, Bestar Kalari ndihej më i qetë. Nga mënyra si kishte folur në tribunën e

festës e kishte kuptuar se as barku i kryeparit, siç e pati paralajmëruar, s'e kishte mbajtur dot lajmin e fshehtë. Tek Udi dukej qartë se ishte zbrazur me ngutje, por kush ishin dhe sa ishin të tjerët? Gjithsesi Bestari mendoi se lajmi qarkullonte fort i kufizuar, ndryshe të pranishmit do t'i vardiseshin me provokime e mallkime, në mos ndonjë fanatik i qytetit edhe me dajak.

Përkundrazi, ai po vërente se nga pozita e tij e dyfishtë, si drejtor i Filialit Spiritus dhe si drejtor i Bankës së Kursimeve, po dilte më në pah i dyti, çka nuk e priste tani për tani. Herë pas here në tryezën e tij afroheshin lavidanë të njohur e të panjohur, të cilët pyesnin se në ç'orë do të hapej banka të nesërmen, më herët apo si zakonisht. Bestari po habitej me këtë zell, sepse atyre nuk u lejohej t'i tërhiqnin depozitat, por ndoshta do të derdhnin depozita të reja. Dhe të gjitha pa afat maturimi, sepse ishin edhe pa interesa, edhe të përjetshme.

Prej efektit të muzikës, Amarda Urlani mbante ritmin nën tryezë me majën e këpucës. E bënte pa vetëdije, sikur vetëm ajo e dëgjonte me veshin e brendshëm. Por këto rrahje e acaronin kryeparin Aleksandër, duke i kujtuar sekretaren e vet që kur i vononin ato të muajit, e batërdiste me gishta tastierën e kompjuterit.

Pa dashur ta prishte gojën me ndonjë vërejtje, e ndërpreu bisedën dhe iu drejtua Amardës. Ka njerëz që thonë se danci është po aq i dobishëm sa pishina, ti pse nuk vallëzon? Udi e ndjeu se tjetri nuk donte që ata të dy të ndaheshin, veçse po kërkonte mënyrën për t'i hequr qafe gratë. Duke u kthyer nga e shoqja, Aleksandri vazhdoi: Pse jo edhe ti?! Ngaqë zonja e tij rrinte shpesh fytyrëngrysur, një zymtësi që e kishte ndjekur qyshse

ishite vajzë, edhe në atë moshë ai vazhdonte t’i kujtonte: “Po buzëqesh nganjëherë, moj Dina, përpiqu t’i ngjash pak vajzës. Në familjen tonë ti nuk ngjan me askënd.”

Ndodhi që kur Dina po vallëzonte me Karl Kosturin, një kavalier do të paraqitej në tryezë për t’i marrë leje Udit nëse mund të vallëzonte me të shoqen. Në të vërtetë leja mbeti vetëm akt etike, sepse Amarda kishte filluar të lëvizte jo kur i shoqi pohoi me kokë, por me t’u nisur Valmir Luniku drejt saj. Udi ishte në dijeni për atë fërkimin e buzëve. U puthëm kur nuk dinim as të putheshim, i kishte rrëfyer Amarda. Mirëpo pas puthjes, kushedi përse, kishin aq tërheqje për njëri-tjetrin, sa dëshironin të rrinin gjithnjë bashkë. Kështu, një ditë prej ditësh u arratisën nga qyteti. Të njoftuar nga prindërit, policia i ndaloi në vagon, kur tashmë treni kishte arritur në stacionin e Laçit. Për pyetjen se ku po shkonin, nuk kishin ndonjë përgjigje të qartë. Thanë se po shkonin në kryeqytet për të parë Parkun e Madh ndanë liqenit. Por të holla për biletën e kthimit nuk u gjetën në xhep, a thua se as që kërkonin të ktheheshin, pasi do të mbyteshin bashkë.

Dukej se, prej kohësh, Udi Urlani e kishte hedhur prapa shpine këtë idil adoleshentësh. Por sa herë i binte të udhëtonte jashtë për punë shkencore, çuditërisht i mpiksej një parandjenjë e pavullnetshme. I bëhej se pasi të kthehej, nuk do ta gjente Amardën në shtëpi. Nuk do ta gjente, sepse dikush (emrin e inxhinier Lunikut s’e zinte ngoje) ia kishte rrëmbyer.

17. Si të kishin marrë ndonjë urdhër të vetvetishëm, sapo panë Valmirin duke vallëzuar me Amardën, orkestrantët u ngritën më këmbë. Po t’i pyesnin përse, as

ata nuk e dinin. Por askush s' do t' i pyeste, duke pranuar në heshtje se një histori dashurie në çfarëdo moshe, edhe kur është këputur në filiz, ngjall sentiment përgjithmonë. Aq më tepër për mënyrën e respektueshme si vazhdonte ta shfaqte inxhinieri ndjenjën e tij. Amarda i takon Udit, thoshte Valmiri, kështu deshi fati, por unë e pëlqej. E mirë, shih me sy dhe plas me zemër, ia kthenin burrat epshorë të Lavidanit. Madje Alush Fuçeku, për të cilin thoshin se ishte aq i ngutshëm sa i fugonte vdekjes nga prapa, teksa pinte me Tukseferin, po bënte këtë koment: “Ne të gjithë e dimë, këta Lunikët janë soj lunatikësh. Por në rast se për elektronikën inxhinieri është gjithnjë esëll, për petullën e femrave është qyqman i fjetur.”

Drejtoresha e shkollës së gjuhëve të huaja, Amarda Urlani, kishte veshur një fustan *maxi* që ishte punuar me prerje për së gjati në gjoks dhe, bashkë me klasin, paraqiste edhe elegancën. Vetë ngjyra e cohës, një mente e ëmbël, përshtatej mirë me lëkurën e saj të bronzte. Ndërsa kavalieri, përveç këpucëve të zeza lustrafini, ndryshe nga burrat me kravata, mbante papijon. Sa për veshjet e tjera, nuk barazohet dot me Robert Dizdarin, pëshpërisnin disa. Bosi i naftës as që shkon në butikë, sa herë kanë diçka të veçantë, shkojnë menaxherët tek ai.

Roberti sapo i kishte kërkuar ndjesë Klaus Breitler-it për mungesën në tribunën e festës (Një anije cisternë po vonohej në portin e Durrësit, etj.), dhe tani po kthehej në tryezën e tij duke mbajtur në dorë një gotë, gjysma e së cilës kishte marrë ngjyrë të errët. Sipas Dinës, çka nuk ngurroi t'ia shprehte Karl Kosturit me të cilin po vallëzonte, ai dukej sikur pinte naftë. Shihe, shihe si nxjerr avull nga goja! Por mund të jetë verë, zonja

Markajani. Se çfarë është tamam, ia ktheu e ëma e koreografes duke kërkuar të bijën me sy, vetëm Zoti e di.

Me kërkesën e damës apo të kavalierit, kishte çifte që e ndërprisnin vallëzimin ende pa mbaruar muzika. Bestar Kalari e tërhoqi Joridën për dore dhe, me t'u ulur në karrige, mbuloi gojën me pecetë për të fshehur gogësimën. Ky gjest nuk i shpëtoi Aleksandër Markajanit, që i tha Udit: “Pata menduar se dy herë drejtor, edhe për bankën edhe për filialin, zoti Kalari ishte në shkelje. Por tani që e mësova punën e filialit, nuk shoh konflikt interesi.” Kaq e dëshironte Udi atë Bankën e Kursimeve, sa fjalën e parë për ta bërë të tijën ia kishte hedhur pronarit nëntë muaj pasi ishte hapur. Por Bestari i kishte thënë se filiali dhe banka shkojnë bashkë. Ma sqaro si bashkë? Si fleta e ullirit me zjarrin, e kishte kthyer përgjigjen në enigmë tjetri. Mos po nënkuptonte ai horri gjithashtu: “Si Amarda me Valmirin?!..”

Udi deshi t'i thoshte kryetarit të bashkisë se, për hir të interesave të qytetit, do të duhej ta mbanin afër drejtorin e dyfishtë. Por e pa kryeparin t'i taposte veshët me duar, sepse pati një ngritje të beftë të muzikës dhe dyshemeja sikur nxori tym nga shkelmat. S'kanë turp, s'u përmbajt Markajani që u duk sikur do të çmendej nga lavidanët e tij. S'kanë turp, përsëriti duke përfshirë me vështrim edhe gratë e tyre, hidhen hop-e-hop sikur të jenë në dasmë dhe jo në prag morti. Mos e lësho veten, i foli intimisht përбетuesi, përveçse çfarë ka humbur tashmë, qytetarët do t'ia kthejnë qytetit të tyre edhe lavdinë e dikurshme. Dhe s'duhet harruar se Lavipolisi nuk ka qenë më pak se Troja, kryepari ynë.

Udi Urlani i tha këto fjalë me një frymëzim mbushullues, thua se besimi i tij kishte forcë për të ngjallur edhe të vdekurit.

Diçka për një të vdekur do t'u kujtohej gjithë të pranishmëve, kur më në fund muzika reshti dhe ndërsa dancuesit po shpërndaheshin, dolën si nga dheu tre veta, që sapo kishin hyrë në sallë. I treti ishte një fëmijë rreth katër vjeç. Por ngaqë e kishin veshur me kostum e jelek, si dhe ia kishin shkartisur flokët me xhel, ngjante si burrë i vogël.

Nga njëra anë fëmijën e rrethonte një zonjë, nga tjetra një zonjushë. Dhe të dyja, për shkak se petkat i kishin futë të zeza, nxinin si nata. Zonja ishte Dhimitrulla Likoka, gjyshja e vogëlushit që mbante për dore. Zonjusha quhej Zaharulla. Me zonjën, që tashmë e kishte humbur të birin, i binte të kishte lidhje të tërthorta, motra e gruas së Petros të ndjerë.

18. Në heshtjen që ra menjëherë vetëm Klaus Breitler-i, i cili ndodhej aty me bashkëshorten, lëvizti i pari. Ai u nis drejt tyre me krahët e hapur, sikur po u dilte përpara për t'i përqaftuar. Por pasi bëri disa hapa dhe ata s' lëvizën, u shtang në vend. Edhe pse njëri krah i mbeti i ngritur, duke treguar ende drejtimin e tryezës së tij, një fjalë s'po nxirrte dot.

Petro Likoka kishte qenë njëri nga kamionistët më të zellshëm të fabrikës dhe, pas aksidentit fatal në autosdratën veriore të Bullgarisë, padroni s'ia kishte kursyer ndihmën familjes së tij. Me Karl Kosturin si shoqërues, ditët e para kishte vajtur për ngushëllim disa herë në atë shtëpi. Pastaj vizitat ishin ndërprerë, jo se atje nuk do ta prisnin, por kishte dalë një pengesë

e papërfytyrueshme për të huajin. Tash që mbaruan të dyzetat, Dhimitrulla ka filluar të qajë me thes në krye, thuhej për zonjën. Sipas Karl Kosturit, ky zakon kishte ekzistuar vërtet në Lavidan dhe përreth Lavidanit, por dalëngadalë koha e kishte lënë në harresë. Ishte vdekje e rëndë, herr Breitler, Petron e kishte djalë të vetëm dhe tani, kur vajton, hedh thesin në krye. Po përse thesin?! Sepse nënës, zotëri, i duket mëkat që me djalin në errësirën e varrit, vetë ta shohë ende me sy dritën e diellit.

Mbasi jetoi gjysmë viti me vjehrrën, e shoqja e Petros mori djalin dhe u kthye në shtëpinë e gjinisë, ku kishte nënën dhe një motër, Zaharullën. Ndonëse më e re për nga mosha, Zaharulla nuk ia fshehu zemëratën. Duke i treguar me gisht një foto të Petros me kornizë pasqyrash, e qortoi pse e kishte lënë fillikat nënën e burrit. Pastaj, kur pa se Harikla gjeti edhe dashnor, Zaharulla u acarua më tepër. Tashmë s'donte shkak, por çfarëdo shkasi për ta lëshuar gojën. Njëherë, kur tjetra u kthye natën vonë dhe Zaharullës iu duk se i vinte erë sperme, iu vërsul: "Putanë, nuk di t'ia mbash nderin burrit! Zaten, kurrë s'e ke merituar Petro Likokën. Por ta dish, i gjalli për mua është ai, ti je e vdekur."

Tri javë më pas, vejusha i braktisi të gjithë duke vajtur pas të dashurit në Leverkusen të Gjermanisë. Pikërisht atëherë u hap lajmi se Zaharulla Konomi do të martohet. Po me cilin?, pyesnin lavidanët. Me një të vdekur, përgjigjeshin disa të afërm. Madje këta ngulmonin, sepse duke dashur ta parashihnin fatin e saj, ditën e parë të vitit kishin hedhur në zjarr një fletë ulliri të taksur për Zaharullën. Në të vërtetë, kurrë s'do të paraqitej në zyrat e bashkisë për të bërë një celebrim, që afërmendsh do t'i

kundërshtojë. Por do ta gjente mënyrën për ta qetësuar veten dhe, siç treguan gjasat, pati bashkëpunim.

Një mëngjes me diell, pasi kishin rënë kambanat dhe besimtarët e paktë po linin navetat, Zaharulla dhe Dhimitrulla zbritën nga taksia mu para shkallëve të kishës. E para kishte një kurorë në kokë, velloja e errët e së cilës ia mbulonte fytyrën. Ndërsa fotoja që mbante në duar ishte po ajo e komosë, kur Petro Likoka kishte vizituar prindërit e së fejuarës për të ndarë ditën e dasmës. Pasqyrat e kornizës e kthenin dritën e diellit, duke lëshuar rreze e xixa, si për t'i verbuar kureshtarët që po i ndiqnin me sy. Sa kohë qëndruan në kishë, ç'bënë e ç'thanë atje s'pati dëshmitarë. Por kur dolën, Zaharulla e kishte ngritur vellon dhe ecte përkrah Petros, që tani e mbante e ëma para duarve.

Ca pleqve të drobitur që i përqeshën te shkallët, si të fliste njëra në emër të të dyjave, u thanë: “Heshtni, gërdalla me kokalla! Mortja do mish, por në trupin tuaj s'ka çfarë të hajë. Prandaj në dheun e zi treten djemtë e rinj, ndërsa rroni ju duke u kalbur më këmbë!”

Mirëpo ai më i razbituri s'u dorëzua. Edhe kalbja është lëvizje, moj zonja, bëri rezistencë duke i përqeshur prapë.

19. Po përse kishin ardhur në atë sallë? Kjo pyetje nisi të qarkullonte cep më cep. “Zoti Breitler”, foli Dhimitrulla, “ju falënderojmë për dhuratën. Por ndonjë ftesë për darkë nuk kemi marrë. Nëse jo në moshën për ta zëvendësuar të atin, ky fëmijë mund të vinte nga shtëpia jonë si trashëgimtar.”

Derisa t'ia përkthenin të huajit në gjuhën e vet, Aleksandër Markajani u thirri:

“Tryeza juaj është cilado që ta zgjidhni. Ju jeni të mirëseardhura, Dhimitrulla dhe Zaharulla Likoka!”

Por tashmë ato kishin mbaruar punë dhe po largoheshin. Përpara se ta kthente shpinën, siç e kishin udhëzuar, vogëlushi e përshëndeti sallën me dorë dhe tezja, duke u sjellë si nëna birësuese, u detyrua ta priste paksa. Atëherë të gjithë patën mundësi të kundronin edhe fytyrën e vogël të zonjushës, që s’ dihej si ia mbante ata sy aq të mëdhenj.

U duk se heshtja do të zgjaste, por Alush Fuçekun s’po e mbante vendi pa folur dhe tha diçka, që atë çast pakuajt i kishte vajtur në mend:

“Herr Breitler, ky djalë është Çarli yt?”

I mallëngjyer, tjetri u përgjigj sikur po i drejtohej tërë sallës:

“Mos më provokoni më gjatë, ju lutem. Jua kam thënë me kohë, unë e kam Çarlin tim.”

Megjithatë, i ngutshmi iu kthye tjetrit:

“Zoti Markajani, u gabove kur Zaharullën e bëre Likoka, ajo është Konomi.”

“Çfarë niset edhe bitiset, Fuçek”, ia preu kryepari. “Por tek ne zjarrit i del tymi me vonesë.”

“Atëherë paske nxjerrë bidat të ri, kryetar”, u hodh Kapllan Katallani, ndërsa i rrëzohej kapaku në syrin e vogël dhe i vezullonte syri i madh. “Në bashkinë e Lavidanit s’ka qenë zakon ndonjëherë të martohen të vdekurit.”

“Muzikë, muzikë!”, thirri një damë.

Dhe me të nisur orkestrantët, ajo iu drejtua Klaus Breitler-it që ta ftonte për vallëzim. Dama tjetër, që u paraqit në një tryezë, e gjeti të atin me buzë të fundosura,

sikur po e grinte nga brenda Katallanin, Qiklopin e qytetit. E di ç'ke, i tha Aleksandri, vallëzo me tët ëmë! Nuk mundem, u mbrojt Dina. Dhe për ta shfaqur më bindshëm pamundësinë e saj, bëri një gjest, thua se do të pritej në fyt me tehun e pëllëmbës. Këtu më ka ngecur, Aleksandër. Gëlltite me ujë, mama dhe na lër të gëzojmë sonte, ngulmoi Klementina pa u zbrapsur nga ftesa për të atin.

Ngaqë salla u mbush sërish me çifte, për ta rikthyer atmosferën e parë, orkestrantët sikur e lëshuan pa duar. Ndoshta ishte një teprim, sepse Aleksandër Markajani vërtet po vallëzonte me të bijën, por kësaj here duke përfshirë edhe veten, pati fiksimin se mos ky ngazëllim prej të marrësh mund t'ia shpejtonte kobin Shpirtit të qytetit.

Kurse tashmë, gjithë mirësjellje, Klaus Breitler bisedonte në anglisht me damën. Ai dukej se e zotëronte veten dhe po e pyeste zonjën Urlani nëse përdoreshin tekste alternative në shkollën e gjuhëve të huaja. Edhe dama gjithashtu e ruajti mirësjelljen. Vetëm kur mbaroi muzika dhe kavalieri po priste për ta shoqëruar në tryezën e saj, i tha: “Mister Breitler, unë nuk jam Amarda, por Helena Arifi. Sonte kisha një arsye private për t'i shëmbëllyer asaj.” Nuk ia tregoi, por pa e ditur se çfarë do të sillte e ardhmja, arsyeja kishte qenë një hokë: në darkë do të ishin dy Amarda dhe Valmir Luniku le të zgjidhte mes tyre.

Ndërkaq kryepari e gjeti të shoqen vetëm në tryezë. Mori vesh se dy çiftet, Urlanët dhe Bestari me Joridën, ishin larguar së bashku. Prej etheve me të cilat po priste mëngjesin, as hëngri, as gotën s'e preku më me dorë. Madje i dha të drejtë së shoqes, ajo darkë të ngecte në fyt.

Një trini zyrtare

20. Me tri pushime ndërmjet, mbledhja e këshillit bashkiak që filloi në mëngjes, u mbyll pas shtatë orëve. Sipas këshilltarëve të opozitës, për shkak të paaftësisë së maxhorancës për të drejtuar, ata paskëshin paralajmëruar me kohë se qytetit të tyre po i vinte fundi. Minoranca politike ka gjithandej, u gjegj pala tjetër, por s'kemi dëgjuar që opozita planetare të shpallë afatin se kur do t'i vijë fundi botës.

Mbasi u përleshën me fjalë nja treqind e gjashtëdhjetë minuta, derisa i erdhën globit rrotull, orën e fundit i thirrën mendjes, në këtë mbledhje do të merreshin vendime jetike dhe ata kishin nevojë për qetësi. Kështu, nisi shqyrtimi i çështjes së parë.

Çfarë do t'u thoshin lavidanëve për të shmangur panikun dhe pesimizmin e pritshëm? (Palët ranë dakord se pesimizmi të çon në disfatë.) Dikush propozoi, t'u themi se qyteti rrezikohet nga një raketë, që e ka humbur telekomandimin dhe tani për tani endet në atmosferë. Kundërpyetje: Po nga vjen bomba? Shtesë për sqarim: Ta zëmë, një nëndetëse bërthamore e NATO-s ka

bërë një gabim njerëzor. Kundërshtim: Nuk shkon, ne jemi pjesë e Aleancës së Atlantikut dhe lajmi do të perceptohet sikur, në vend të bombardojmë armiqtë, po vrasim veten. Ndërhyrje: Unë kam një merak. Çfarë është më e rëndë për popullatën, vdekja e trupit apo humbja e shpirtit? Replikë: Kjo pyetje s'ka nevojë për përgjigje. Me sa ma ha rradakja mua, zoti Papri deshi vetëm ta zbuste situatën, sepse tekefundit tkurrja e shpirtit njerëzimit po i vjen nga vetë njerëzimi.

U la që mënyrën e komunikimit me qytetarët ta zgjidhte zoti Markajani. Duke qenë se e ka mësuar lajmin i pari dhe përgjegjësia kryesore bie mbi shpatullat e tij, arsyetuan disa, ai ka pasur kohë të mendohet. Por asnjë kryebashkiak nuk është vënë deri tani para një prove të tillë, u kujtoi kryepari Aleksandër për t'u mbrojtur. Sidoqoftë keni pasur kohë të këshilloheni edhe me kryearkitektin e ri, ia zunë shtegun menjëherë.

Aleksandër Markajanit po i fërgëllonin buzët nga tërbimi, por për ta përmbajtur veten, futi dy gishtërinj mes komçave të këmishës dhe zuri të kruante gjoksin. Kishte bindjen se atë çast kundërshtarëve u vinte të kruanin koqet nga kënaqësia. Atëherë foli shpejt: Është e domosdoshme ta hedhim qytetin në veprim, le të kalojmë te vendimet. Por vendimeve u shkon për shtat gjuha e ligjeve, prandaj jeni të lutur për diskutime koncize.

Mbasi u shtjellua rëndësia e nismave private, ngaqë s'deshi ta fshihte se vërtet ishte menduar e këshilluar, apo për t'u imponuar para opozitës, vendimet i shpalli vetë. U kishte dhënë formën e një trinie:

1) T'ia kthejmë Lavidanit lavdinë e humbur.

2) T'ia përtërijmë gjithçka është amortizuar.

3) T'i japim qytetit çfarë kurrë nuk e ka pasur.

Por shtoi dhe një kërkesë për mediat. Teksa gazetat do ta botonin lajmin të nesërmen, mundësisht kanalet televizive ta jepnin kronikën vetëm në edicionet e mbrëmjes. Deri atëherë ai do të kishte komunikuar drejtpërdrejt me qytetarët.

Në të vërtetë, ende pa e vlerësuar rëndësinë e çështjes, televizionet kombëtare nuk ishin të pranishme. Nga Tirana kishte ardhur vetëm TV Shkalla e Selim Shkallnurit, që kishte marrëdhënie bashkëpunimi me TV Jupiterin e Dilaver Carës, bosin mediatik të Lavidanit.

Por rrjedha e informacionit nisi që me ndërprerjen e parë, kur etërit e qytetit po bënë një pushim prej pesëdhjetë e katër minutash. Sapo e lexova atë SMS, do t'i thoshte së shoqes në drekë Adil Pishaku, m'u duk sikur asfalti i rrugës po shkoqej dhe këpucët po më dilnin nga këmbët. Po këpucët përse?, pyeti Diana e tij. I kam pak të rënda, kurse unë doja t'ia mbathja në pikë të vrapit.

Megjithatë, prapë kishte arritur të fugonte drejt kishës. Ndoshta priftit i kishte vajtur lajmi, por Adili i Dianës donte t'ia jepte me gojën e vet. Dhe kur i tha se shpirti i Lavidanit kishte skaduar, ndërsa priste që tjetri ta humbiste pusullën nga tronditja, Atë Juliani ia ktheu me një siguri të ngurtë:

“Kjo është e besueshme, pasi është e palogjikshme.”

Pa kuptuar asgjë nga përgjigjja, Adil Pishaku bëri një hap prapa dhe sado që mendimet i vinin rrëmujë, pyeti për çfarë i dhimbte më tepër: Por a do të ringjallet shpirti i qytetit? Vetëm atë çast lëvizti edhe urata. Duke ulur kokën, mjekra e tij e hijshme që kishte kavitet nga

ana e brendshme, ia mbuloi mollën adamike, thua se përgatitej të bënte një mëkat.

“A do të ringjallet?”, e rimori pyetjen e tjetrit. “Kjo është e sigurt, pasi është e pamundur.”

Pothuajse askush nuk shkonte më në kishë për ta hapur zemrën në rrëfyesore. Prandaj Atë Juliani e shelboi Pishakun për atë rrëfim, duke ia bërë kryqin para fytyrës. Pastaj shtoi, njerëzit ngado sot rrëfehen në Facebook e Twitter, kurse lavidanët kanë gjetur edhe një kishë të re, ata shkojnë për t’u rrëfyer në Bankën e Kursimeve.

21. Me të mbaruar mbledhja e këshillit, kryepari Aleksandër doli nga salla ovale duke thirrur: “Rakacollin, ma gjeni Rakacollin kudo qoftë!”

Fran Rakacolli ishte nga qytetarët më të paqtë. Ai kishte kureshtje për gjithçka dhe gjatë viteve kishte ndjekur katër kurse të ndryshme. Veçse asnjërin s’e kishte çuar deri në fund, as atë të Udi Urlanit për arkeologët amatorë. E vetmja gjë që kishte mësuar mirë prej tjetërkujt, ishte zanati që i jepte bukën, ai i ndërruesit të çatave. Ndërsa vetë kishte mësuar edhe ca ushtrime cirku, ndonjë salto duke i shkëputur këmbët nga toka, apo ecje në fillin e telit. Madje telin e kishte për zemër, aty mund ta ruante gjatë drejtpeshimin pa i hapur as krahët. Mirëpo edhe tani, kur qyteti ishte çliruar nga lëngata e gjumit, Franit i ndodhte t’i mbylleshin sytë duke lexuar gazetën.

Veçse shpesh bënte gjumë aktiv, shihte ëndrra dhe i shfaqeshin vizione, për të cilat fliste më pas. Herë-herë, teksa fliste sytë e tij ngjanin vërtet të zmadhuar, sikur

atë çast të kishte në kokë ndonjë vizion me hapësirë gjithëpërfshirëse. Herë tjetër i binin në fash, duke i titëruar fare pak. Të tjerët dyshonin se tani po vazhdonte të shihte midisëndrra, nga ato me sy hapur dhe skena të forta makthesh, çka i detyronte të largoheshin shpejt nga frika mos shihnin edhe ata shajnitë e tij. Por befas gjallërohej dhe gjithë sa ishin aty i kapte gafil, duke i vështruar me një mëshirë solemne. Kështu, vegullitë e tij ishin bërë të famshme, sepse përhapeshin menjëherë në qytet. Disa pamje të çuditshme nuk i shqiteshin dhe meqë ndodhte t'u besonte, për ca kohë ai jetonte me paragjykimin se asgjë e mirë nuk e priste qytetin të nesërmen ose të pasnesërmen, shumë-shumë pas një jave.

Kur kryepari e përsëriti kërkesën për t'ia gjetur Fran Rakacollin, nëpunësit që e shoqëronin e pyetën disi të shushatur:

“Po sikur të jetë duke fjetur, çfarë të bëjmë? T’i themi të shohë në ëndërr të ardhmen e Lavidanit?”

Markajani u mëdysh, si të kishte pasur tjetër gjë në mendje.

“Jo”, tha, “diçka më të thjeshtë. Të shohë nëse të keqen, që duam ta lëmë prapa, do ta gjejmë përsëri përpara.”

Kishin qenë me fat, sepse të ndihmuar nga policia bashkiake, dy prej nëpunësve u kthyen shpejt.

“E gjetëm në çatinë e shtëpisë së Timo Adhamit”, raportuan.

“Dhe ai?”

“Mos më luani, na tha, se dua me vdekë.”

“E pyetët ju pse donte të vdiste?”

“Nuk e pyetëm, por i thamë ta shtynte për herë tjetër, se nuk ishte dita e duhur.”

Aleksandër Markajani do ta merrte në pyetje vetë më vonë. Por ndërkaq kishte thirrur në zyrë drejtorin e Muzeut Historik, për të verifikuar tri vendimet që sapo kishte marrë.

Në rrethe të ngushta, Prof. Harallamb Santori e shihte me dyshim kryeparin vetëm për faktin se si njeri i pushtetit, përveç një libri të Makiavelit, nuk kishte lexuar asgjë nga Livi, as nga Seneka, as nga Salusti dhe as “De Officiis” të Ciceronit. Aleksandër Markajani e ka ndershmërinë por nuk ka urtësinë, thoshte, ai mund ta ketë edhe guximin por i mungon vetëpërmbytja.

Vetë drejtori i muzeut ishte i njohur në tërë qytetin. Më tepër se përballë, thuhej se ai spikaste kur shihej në rrugë me kurriz. Ata flokët e bollshëm të krehur qime për qime, me ca të hirta nëpër të zezën, nga pas i dukeshin si tufalaku i fryrë i ndonjë gruaje. Por kur e lajmëruan për takimin, sapo dilte nga berberi me një linjë më të qartë të flokëve, atë të mashkullit. Siç i ndodhte shpesh në mjedise publike kur i vardiseshin të tjerët, edhe aty e kishte shprehur sëmbimin që mbante në zemër. Ai kishte thënë, askush nuk i trashëgoi brez pas brezi mitet e hititëve, e për këtë më dhimbsen shumë. Pastaj i kishte shastisur klientët duke i pyetur: E dini ju se cila është fjalja e parë që më në fund, pas tri mijë vjetësh, arriti të deshifrohej nga gjuha hitite?

“Pse na e latë peng, zoti Santori”, po i thërriste berberi ndërsa largohej. “Na e thuaj, cila është ajo fjalë?”

“E po vriteni mendjen vetë”, mori përgjigje. “As mua s’ma kanë dhënë llokum në gojë.”

Mbasi e dëgjoji kryeparin që, duke parashtruar vendimet foli edhe për financat e bashkisë, Harallamb Santori iu kthye:

“Zoti Markajani, pa qenë specialist unë s’mund t’ju jap mend për fushën ekonomike. Por në epokën e federalizmit ndërkombëtar, tani që pretendohet një ekosistem i ri, ai i eurokulturës, mund t’ju them diçka nga fusha ime. Kur njerëzimi ta ketë unifikuar kulturën e kombeve, atëherë tërë bota nuk do të jetë më e madhe sesa çdo pjesë e saj. Për qytetërimin e sotëm s’mund të ketë katastrofë më gjymtuese se unifikimi. E veçanta të jep emër, zotëri, e përgjithshmja të bën anonim. Më lejoni t’ju kujtoj se pikërisht ngaqë gjuha e hititëve ishte e veçantë, u deshën tri mijë vjet që...”

Biseda i dha kurajë Aleksandrit për ta nxitur origjinalitetin në Lavidan. Kryepari arriti në përfundimin se, sa më shumë të humbiste nga vetjakja, aq më tepër rriteshin mundësitë që pjesa e papërsëritshme të asgjësohej dhe shpirti i qytetit të jetonte në minimo me “motor” të tjetërkujt. (Të Shpirtit të Botës, plotësoi me vete.) Mirëpo në arsyetimet e tij, duke ia njohur spilcat e hidhura Santorit, hyri dhe një dyshim i beftë:

“Mos është antiglobalist ai djall?!”

22. Po atë pasdite mblodhi disa qytetarë në sallën e bashkisë. Një copë herë e kishte rrahur mëdyshjen me Udi Urlanin se ç’emër t’i vihej këtij grupi heterogjen. Ta quanin Asambleja Qytetare? Këshilli i të Urtëve? Bashkimi Demokratik? Sipas Udit, meqë i prisnin përpara beteja të gjata, do të ishte më i volitshëm Shtabi Qytetar i Shpëtimit të Qytetit. Po, tha Markajani, ka

përmbajtjen e duhur dhe mbahet mend lehtë: ShQShQ. Kështu, si të ishte vetë Komandanti i Përgjithshëm, u vu në sallë përballë Shtabit, ku së bashku me atë bënin pjesë dyzet e një veta.

“Të nderuar shtabistë”, ia sajoi truri një fjalë të padëgjuar, “është krejt e panevojshme ta zgjasim. Ata që e mësuan lajmin shpejt, tashmë ua kanë treguar edhe atyre që nuk e dinin. Prandaj pres mendime nga ju. Çfarë keni vendosur të bëni për qytetin?”

“Do të ishte më mirë të prisnit pyetje më parë”, ia preu vrullin Faik Simaku. “Është e vërtetë se lumi ynë rrezikon të shterojë?”

Markajani kishte pranë Udi Urlanin, por po kërkonte me sy Bestarin e filialit. Kur nuk e gjeti, i murmuriti kryearkitektit, s’paska mbetur gjë pa u marrë vesh, thua se kanë përgjues edhe në kabinetin tim.

“Ke tjetër?”, iu kthye atij më këmbë.

“Kam”, s’u tërhoq taksisti Simaku. “Në çdo dhjetë lumenj të globit, njëri sot nuk arrin më në det. Si ta kuptojmë këtë, tregon se ndër dhjetë qytete të botës njërit i është venitur, ose po i shuhet shpirti?”

“Zyrat e mia nuk merren me këto statistika, ka qendra ndërkombëtare që përgjigjen”, ia preu shkurt kryepari.

As që provoi të fitonte kohë për t’iu ftohur pakëz nervat. Ndërsa i irnohej fytyra, Aleksandri u lut që vetëm ajo blasfemia e rëndë (Ky millet e ka hak t’ia shkërdhejë nënën Zoti!) të mos i dilte nga goja. Por ndonjë dackë nuk kishte përse t’jua kursente bashkëqytetarëve. Meqë nuk mund ta shfrytëzonte më versionin e lumit dhe detit, sepse këtë kartë ia dogjën në dorë, vendosi të përdorte versionin rezervë.

I dha shenjë Faik Simakut të ulej dhe, befas, iu kthye auditorit me një ton të nxehtë: “Po ju mos u bëni të pafytyrë! Pandehni se kaq shpejt mund të harrohet çfarë ndodhi me kortezhin e togerit?!”

Për një çast pati ngasjen që ta ftonte të ringjallurin për ta rrëfyer historinë me gojën e tij. Por e frenoi ideja se Jarec Shundi mund ta bënte lëmsh, duke e ndarë sallën më dysh, pro dhe kundër. Madje edhe vetë nxitoi të kapte thelbin: “Shumë lavidanë u treguan frikacakë, e braktisën togerin në zgrip të varrit dhe ia mbathën me të katra... Flisni pra, tash që qyteti ynë e ka shpirtin në teh të briskut, kështu do ta braktisni edhe Lavidanin, si mosmirënjohës?!”

Vetëm atëherë, mbasi u kishte bërë karshillëk të pranishmëve duke pritur më këmbë derisa të mbaronte kryepari, toger Shundi u ul përsëri. Falë Zotit ndihej shëndoshë e mirë. Por në krahasim me Aleksandër Markajanin, nëse kishte njeri që kurrsesi s’e harronte qëndrimin e lavidanëve, ky ishte vetë togeri. I informuar më pas hollësisht nga miqtë dhe e shoqja, Jarec Shundi kishte përpiluar dy lista që i ruante në kasafortën e shtëpisë. Në të parën ishin shënuar emrat e atyre që kishin shprehur më tepër dhembje e devocion, duke vajtur në kortezh me kurora e buqeta lulesh. Kurse në listën e zezë... Tani kryepari e kishte në krah atë pizevengun, thua se kryearkitekti ishte njeriu numër dy i qytetit. Por togeri s’e kishte ndër mend ta falte ndonjëherë Udi Urlanin. I pyetur pas ngjarjes se përse kishte munguar në kortezhin e tij, në vend të përgjigjej me ndërgjegjen e qytetarit, kishte folur me egon e arkeologut: “Më vjen keq, toger, po sa njerëz vdesin

në Lavidan unë s'mund t'i përcjell të gjithë. Ndryshe do të më shkonte jeta duke hapur varre të vjetra dhe duke mbuluar varre të reja.”

Ndërkaq, Aleksandër Markajani e kishte kapërcyer edhe pyetjen që i bëhej me ngulm: “Po përse, përse po e lëshon shpirti qytetin tonë?” Pa dashur të manipulonte (Nuk mund të ketë një shkak të vetëm dhe një përgjegjës të vetëm, kishte thënë në mbledhjen e këshillit bashkiak.), ai po parashtronte tri linjat që do të ndiqte aksioni i përgjithshëm qytetar. Atmosfera në sallë kishte ndryshuar si me magji. Madje ai po i lafiste të pranishmit me hapësirën që do t'i jepej sipërmarrjes private. Po, do të ketë frymëmarrje më shumë, mundësi e liri për të gjithë, çka do ta demokratizojë edhe vetë lavdinë e përjetësinë, vëllezër e motra!

Pastaj Markajani u ndal veçmas në linjat: T'ia përtërijmë qytetit gjithçka është amortizuar, si dhe: T'i japim Lavidanit çfarë kurrë nuk e ka pasur. Në ujdë me Udi Urlanin vërtet nuk ishin ftuar ca biznesmenë të mëdhenj, por ky qëndrim taktik kishte qenë i paramenduar. Pasi të viheshin në lëvizje peshqit e vegjël, tufat e tyre do t'i ndillnin më shumë peshkaqenët. Për t'u bërë sa më konkret dhe sa më nxitës me stimujt, që do të shoqëronin sipërmarrjen private, kryetari u kujtoi se fjalët e tepërta janë fukarallëk.

“Mos ngurroni, aplikoni me projekte në bashki. Kush restauron një rrugë me parametra moderne, ai ka të drejtë t'i japë asaj edhe emrin e tij.”

“Uuu!”, u dëgjuan psherëtima habie në sallë. “Deri aty mbërrin liria?!”

“Liria dhe lavdia”, pohoi kryepari.

“Zoti Markajani”, e mori fjalën një tregtar, “pra ju po thoni se, po të rikonstruktohet rruga Stavri Mefaili, atëherë bie...”

Meqë tjetri s’po guxonte ta çonte deri në fund, e plotësoi kryepari:

“Atëherë bie Stavri Mefaili dhe ngrihet Skifter Qamili. A jeni burri i Shpresës së mirë?”

“I Shpresës së mirë jam, por...”

“Flisni, mos heshtni! Ai që vetë është i pasigurt, provokon pasiguri edhe tek të tjerët”, i erdhi përsëri në ndihmë Markajani. “Do të dëshironit që rrugës t’i jepnit emrin e bashkëshortes suaj? Askush s’ju ndalon. Përderisa mund të personalizohet një çokollatë, që të nesërmen përfundon në sifonin e banjës, përse të mos personalizoni një rrugë që i sjell dobi tërë qytetit?!”

“Po sikur ajo zonja të quhet Terezë?”, s’u qetësua dikush.

“Tereza jote do të shihet si motra e lavidanëve, kurse Tereza tjetër është Nëna e botës dhe s’kanë si të ngatërrohen”, sqaroi Markajani. Pastaj, si e njomi grykën me ujë, vazhdoi: “Por nxitja e sipërmarrjes private nuk mbaron me kaq. Mendoni për sheshet tona. Sa pak sheshe i kanë mbetur Lavidanit! Ndërto e ngushto andej, ndërto e ngushto këtej, frymën ia zumë qytetit. Tani kemi urgjencë për hapësira publike. E pra, ta dini të gjithë, kush na jep një shesh të ri, atij i lind e drejta të vërë aty edhe bustin e tij. E gëzofte!”

“Uuul!”, u përsëritën psherëtimat e habitës në sallë. Por kësaj here, teksa në sytë e të pranishmëve binte një si prarim bronzi, ngazëllimi u bë më i fortë. Bashkë me entuziazmin edhe guximi:

“Zoti Markajani, ju po thoni se në vend të Skënderbeut...”

“Me Skënderbeun dhe Mother Terezën nuk keni punë ju, ata i kanë sheshet e tyre”, e ndërpreu në çast kryepari Aleksandër. “Por prapë mos mendoni se ëndrra jonë mbaron me kaq. Askush s’mund të ndihet i qetë, pa u përtërirë Shpirti i qytetit historik. Prandaj për lavdinë e moçme të Lavidanit, dëgjoni tani fjalën e Urlanit.”

Jo më kot kryearkitekti dhe kryearkeologu Urlani kishte udhëzuar që në Shtabin Qyetar të Shpëtimit të përfshiheshin dhe njerëz të kulturës, duke shpresuar se ata do ta ndiqnin më lehtë në rrugën e gjatë.

Megjithatë, sapo kaloi nga Lavidani te Lavipolisi, jo vetëm intelektualët por tërë sallën e përshkoi një fërgëllimë e përgjithshme. Nuk dihej përse, herë pas here lavidanët ndjenin një tërheqje të pazakontë për detin, si të ishin peshq që dikur vala i kishte nxjerrë në breg dhe tani duhet t’i kthente në ujë. Origjinën e tyre ata e lidhnin me Lavipolisin antik, qytetin e famshëm të stërgjyshërve, që për shkak të katastrofave gjeotektonike ishte përpirë nga deti Adriatik, ashtu si Oleotopolis (Ulqini i vjetër) që mendohej se ndodhej nën ujë tek Ada e Kruçit. Të detyruar nga katastrofa, banorët u zhvendosën në Shasin fqinj, një tjetër qytet antik që sipas historianëve numëronte 365 kisha, po aq sa ditë ka motmoti. Mirëpo për askënd s’kishte qenë e thënë të qëndronte përgjithmonë aty. Për arsye të panjohura, pak nga pak banorët filluan të largoheshin, derisa në Shas (i vizitueshëm edhe sot) në mënyrën më të pabesueshme nuk mbeti frymë njeriu. Vetëm atëherë u hodh një hamendje. U tha se ai mallkim ndoshta lidhej me mizorinë e Medeas, sepse mbasi e

përzunë nga Greqia për krimin ndaj fëmijëve të saj, strehën e parë Medea e gjeti pikërisht në Shas. Sipas legjendës, vendbanimi i tretë u themelua nga një zonjë fisnike, e quajtur kontesha Lavidosha. Por duke iu frikësuar një mallkimi të dytë, banorët e shmangën me arsytimin: Themeluese nuk mund të ketë qenë një grua. Themeluesi ka qenë Lavidani, burri i saj, çka vërtetohet edhe nga Lavipolis, si emër i gjinisë mashkullore.

Kur po dilnin nga salla, lavidanëve ende u ndrisnin sytë, sikur nëpërmjet frymëzimit të Urlanit të kishin parë tërë mermerin e qytetit të humbur. Ndoshta prej kësaj kërshërie e kishin ndjekur gjithë përkushtim. Madje, si shenjë se lëngata e gjumit ua kishte marrë të keqen përfundimisht, nuk kishte pasur as gogësima.

Megjithatë, teksa salla zbrazej, zoti Markajani pikasi një njeri që s'po lëvizte nga vendi. Me kokën që i varej nga prapa, Fran Rakacolli po dremiste në karrige. Kryepari e zgjoi dhe tjetri e përsëriti përgjigjen, atë që i kishte dhënë në kabinet, kur e shoqëruan korrierët. Veçse kësaj here fort ngulmueshëm, po ju lutem shumë, më lini të fle. Megjithatë Markajani nuk u ndal:

“Ti me kë je, me ata që flenë nën çati apo mbi çati?”

“Dëgjo, kryepar, atyre mbi çati si puna ime u ka marrë koka erë me vakt. Kurse ata nën çati i bëjnë vetes embargo. Kaq të mbrojtur ndihen nga era, sa nuk u luan jo vetëm shkalla e brinjëve, por as anrra e mushkërive.”

“Pse e thua këtë?”

“Se i dëgjoj të ankohen për të tjerët, por nuk i shoh të sillen ndryshe nga ata. Ah sa më flihet, sa më flihet! Gjumi është vëllai i vdekjes dhe unë më parë pranoj të vdes, sesa ta shoh Lavidanin duke i dalë shpirti nga bytha.”

Banka

23. Lajmet që u hynin nga njëri në vesh dhe thashemet nga tjetri, i çartallosën qytetarët. Ata vetë pranonin se, ashtu siç nuk kishte shkodranë të palagur dhe lezhjanë të krehur, në qytetin e tyre nuk mund të gjeje ndonjë lavidan të papërfolur. Në Shkodër bie shumë shi, thoshin, në Lezhë fryn erë vazhdimisht, kurse ne të gjithë ia dimë njëri-tjetrit se çfarë ka ngrënë mbrëmë dhe ku ka llapur në mëngjes.

Ato ditë, derisa u mbyll java me një koncert *live* në Bazën e Raketave, banorët i përfshiu një mpirje e përgjithshme. Më tepër se krahët, u vu në punë goja. Kafenetë e shëtitores buzë lumit, asaj që dilte nga sheshi i bashkisë, mbërrinte Torrën Veneciane dhe zgjatej deri përtej molit, gëlonin nga njerëzit. Me gjithë përpjekjet e prefektit dhe nëpunësve të tij për t'i dhënë drejtim tjetër ngjarjes, rrjedha që kishte marrë nuk po ndalej. Zoti prefekt shpërndau fletushka propagandistike, botoi një editorial në shtypin lokal dhe doli dy herë në orët më të shikueshme në ekranin e TV Jupiterit. Mirëpo duke i rënë kavallit në një vrimë, u bë shpejt monoton.

Sipas tij, Shërbimi Informativ Kombëtar e kishte zbuluar prej kohësh se ç'punë bënte Filiali Spiritus dhe ç'punë Qendra e Institutit Ndërkombëtar: "Por epoka kur ky institut ia vlente ta monitoronte Shqipërinë, ka mbaruar përgjithmonë. Ndërkombëtarët le të mbajnë nën vëzhgim shtetet me regjime totalitare, sepse në demokraci shpirtrat e qyteteve vetëm përparojnë dhe lulëzojnë. Zoti i bekoftë Kryeministrin, Brukselin dhe SHBA-në!"

Ndërkaq qytetarët debatonin, duke tjerë sërish atë krahasimin me lumenjtë. Kam dëgjuar se për disa muaj të vitit lumi Kolorado nuk arrin më në oqean, e merrte fjalën njëri. E ç'do të thuash ti, se edhe Los Anxhelosit, Çikagos apo Nju Jorkut po u kërcënohet shpirti?! S'e di unë i shkreti, s'e di, ato qytete janë larg. Veçse, mos o Zot, merret me mend se po t'i vdiste shpirti Londrës, Parisit, Berlinit dhe Romës, dheu i Europës do të hapej. Po kush tha se nuk ka nisur të hapet tashmë, ia ktheu Jakobin Shpataraku, menaxheri i Poligonit të Intuitës. Kushedi sa qytete në botë sot janë pa shpirtin vetjak. S'e di unë i shkreti, s'e di, përsëriti Kapllan Katallani. Por meqë e nxore nga goja këtë mizori, na thuaj zoti Shpataraku, disa qytete s'e kanë pasur kurrë, apo e kanë pasur dhe e kanë humbur shpirtin e tyre? E kanë humbur, u gjegj tjetri. Si e humbka shpirtin një qytet, u mahnit Katallani. Pastaj arsyetoi më tej: Qyteti është dhe shpirti s'është, si mund të ndodhë kështu?! Mund të ndodhë, tha Flori Albi i bibliotekës publike, kur qyteti nuk është më ai që ka qenë. Qyteti bastardohet dhe ngaqë s'arrin të përshtatet, shpirti nuk e njeh më trupin e vet. Në këto rrethana s'ka ç'bën tjetër, veçse të arratiset.

“Po Tirana ka shpirt?”, u dëgjua një zë.

Askush s’po dinte të përgjigjej, prandaj e përjashtuan këtë pyetje përkohësisht. Pastaj fol njëri e fol tjetri, u hodhën gjithfarë hamendjesh. Mos kishte ngjarë diçka e tillë edhe me Lavipolisin apo qytete të tjera antike, që kishin ekzistuar dikur nga grykëderdhja e Vjosës deri në Bokën e Kotorrit, por pastaj ishin zhdukur pa nishan?! Pak para katastrofës, ende pa u shkundur toka dhe pa nisur rrëshqitja drejt detit, ku do të gllabëroheshin nga uji, ndoshta shpirti i tyre kishte marrë arratinë. Po pse kishte marrë arratinë?, ngulmonin disa. Sepse duke qenë i përjetshëm, sqaronin të tjerët, nuk mund të sakrifikohesh për një trup të vdekshëm.

“Unë s’jam budalla të investoj nga xhepi im, pa marrë vesh të vërtetën”, u tha Alush Fuçeku dashamirësve të tij. “Me gjasë, po na jepet paralajmërimi. Me aq shpirt sa i ka mbetur, duket se Lavidani ynë do të rrëshqasë drejt detit.”

Të tjerët nuk e pyetën nëse kishte ndonjë mënyrë shpëtimi, pasi gjithë bashkë u kujtuan vetiu për përvojën e banorëve të Fifarës.

24. Qyteti i Fifarës ndodhej në malin e Fifarës, që tashmë kishte hyrë në guidat turistike. Ai ishte bërë i njohur pikërisht për tiparin e veçantë: Sa herë ndodhte ndonjë ngjarje e rëndë nëpër botë, mali rrotullohej dalëngadalë mbi bazën e vet, duke u dhënë mundësi qytetarëve që të shihnin herë nga veriu e herë nga jugu, herë nga lindja e herë nga perëndimi, si për t’u solidarizuar me fatkeqët. Mirëpo ngaqë prej lëvizjeve u krijua një çarje e thellë rrethore, fifarasit u trembën dhe

përgjatë atij perimetri i lidhën buzët e kanalit diku me kavo çeliku, diku me kllapa hekuri, të cilat i fiksuan në shkëmb me vidha e bulona të mëdhenj.

Me këtë vizion në kokë, Alush Fuçeku me shokë morën rrugën për në Fifarë. Ku shkoni, mor vëllezërit e mi, i pyeti Valmir Luniku duke zbritur nga ruleti i tij, për t'ua prerë udhën. Pastaj, si të ishte fandaksur edhe vetë nga një vizion, u përpoq të shpjegohej për atë ndërhyrje. Sipas tij, e kishin të kotë që shkonin atje. Tmerri nga stresi, ky përbindësh i përbotshëm, i kishte prekur ngado qytetarët. Njerëzimi po krijon imunitet ndaj ndjeshmërisë, kandidi t'u thoshte, dhe ky atrofizim i pandalshëm po ia bën zemrën gur çdokujt. Pa kujtohuni tani, iu kthye Merdan Tukseferit, kur e ndaloj rrotullimin mali i Fifarës? Ai nuk e ndali kur e lidhën, sepse edhe kavot i këpuste. Por kur banorët e tij e humbën ndjeshmërinë përtej vetes dhe nuk i prekte më fatkeqësia e të tjerëve.

Fuçeku me shokë nuk ia vunë veshin. Megjithatë, siç ishin nisur nga lindja, u kthyen e morën nga perëndimi. I njoftuar për këtë autokolonë, zoti Markajani iu lut toger Shundit që të gjente një mënyrë për t'i ndalur. T'ua heq patentat?, pyeti togeri. Ti nisu tani, pastaj të telefonoj prapë. Dhe si u këshillua me Udin, i telefonoi vërtet. “Ku shkoni, mor të marrë?!”, u thirri të fandaksurve toger Shundi në postbllok, duke përsëritur fjalët e Udi Urlanit: “Kohët kanë ndryshuar. Nëse dikur kanë qenë qytetet që rrëshqisnin drejt detit, tani është deti që vjen drejt qyteteve. Dhe kur sulmon uji, s'ka Bind që ta lidhë!”

Dikush pyeti togerin se kush ishte Bindi. Por doli se shumica e dinin, pasi për lavidanët Bindi kishte qenë

perëndia e detit, si Poseidoni për grekët dhe Neptuni për romakët. Meqë prapëseprapë nuk mori ndonjë përgjigje të qartë për fatin e ardhshëm të Lavidanit, Alush Fuçeku e paralajmëroi mikun e tij Tukseferi, ti bëj si të duash, kurse unë nuk kam ndër mend t’i hedh paratë e mia në rrugë.

Toger Shundi do të kujtohej më pas për kuptimin e këtyre fjalëve, por aty për aty nxitoi të ndërhynte:

“Paratë në rrugë mos i hidh, por as në det s’ke pse t’i hedhësh!”

Karvani i makinave u kthye dhe, ndërsa kërkonin vend për të parkuar, grupi u përça pak nga pak. Ata që arritën te sheshi i bashkisë, e ndjenë menjëherë se thirrjet për t’u hedhur në veprim kishin nisur tashmë. Në monitorin e madh lexohej: “Kur nuk shkon drita te njeriu, shkon njeriu te drita.” Pastaj, meqë monitori punonte me kohë të alternuar, u lexua: “Gur gur bëhet kalaja.”

Kush u ul në kafenetë rrotull, dëgjoi të komentohej: Po ne e kishim një kala dhe e prishëm, mos i ka hipur në kokë Aleksandrit të na bëjë ndonjë kështjellë të re?! Të tjerë ua kthyen shpinën kafeneve dhe shkuan drejt e në Poligonin e Intuitës. Të zhgënjyer siç ishin, nuk thanë se donin të shfrenin, por kishin nevojë të argëtoheshin pak.

Në poligon kishte gjithnjë dy armë të gatshme. Kishte dhe dy mundësi për të zgjedhur frëngjinë e tabelën, të cilën qitësi e shihte pjesërisht. Ai kishte mundësi të vinte në shenjë tërë sipërfaqen me dhjetë rrathët, si dhe të vlerësohej sipas tyre, por nuk shihte çfarë shkruhej në kokën e tabelës. Këto mbishkrime, siç pohonin ortakët e poligonit, ishin krejt konvencionale.

Kështu, nëse një tabelë cilësohej Mushkonja, ndodhte që tjetra të cilësohej Bleta. Por edhe njëra Pula, tjetra Dhelpra. Qitësve s'u mbetej veçse, ashtu si armën, edhe Pulën ose Dhelprën t'i zgjidhnin me intuitë. Ortakët kishin vënë një rregull, si kalonte ca kohë, nxirrnin një statistikë për të plotësuar kureshtjen e lavidanëve sa pula dhe sa dhelpra ishin vlarë.

Grupi i Alush Fuçekut nuk vajti as në kafene, as në poligon. Shkoi drejt e në Bankën e Kursimeve. Dhe atje u priu fati. Ndonëse u detyruan të mbanin radhë një copë herë, do të mbaronin punë pa ndonjë vështirësi.

25. Bestar Kalarit i doli parashikimi. Hyrjet dhe daljet në bankë u shtuan menjëherë, madje numri i klientëve të rinj kaloi çdo pritje. Këtë e dëshmonin edhe regjistrat, ku ai shënonte rregullisht emrat e depozituesve, datën dhe orën kur ishte bërë transaksioni. Fakti që aty s'mund të merrej kredi, as të tërhiqej përveçse të shtohet depozita, nuk binte në kundërshtim me çfarë po ndodhte në qytet. Si institucion privat, zoti Kalari e kishte ngritur atë bankë vite më parë. Ai do të kishte dashur të merrte me qira Shtëpinë e Gjakut, për vetë mjediset dhe stilin e hershëm të ndërimit. Por duke qenë e pamundur, kishte gjetur zgjidhje në gjysmën tjetër të ndërtesës, pronë e vjehrrit të tij, ku ndodhej edhe Filiali Spiritus. Meqë qiranë për filialin e paguante Instituti Ndërkombëtar, babai i Joridës kishte arsyetuar se njëra dorë lan tjetrën, kështu që për bankën nuk i merrte asnjë kacidhe. Por nga dhembja e së bijës, e cila dëshirohej për të pasur fëmijë, Dilaver Cara i TV Jupiterit nuk ishte aq i kënaqur me dhëndrin. Prandaj, kur i thoshte se njëra dorë lan tjetrën,

shtonte me vete nganjëherë se fytyra prapëseprapë po i mbetej pa u larë.

Ajo bankë nuk kishte as burokraci, as rregulla të ngurta. Kushdo që dëshironte të depozitonte një sekret, të bënte një rrëfim pa marrë këshilla si te psikologu, të shfrente duke mallkuar dikë, t'i shfaqte dikujt dashurinë e pamundur, të bënte ndonjë bekim apo të ndillte deri edhe vdekjen e ndokujt, i drejtohej kësaj banke, ku intimiteti dhe ruajtja e fshehtësisë ishin sa të garantuara, po aq të paasgjësueshme. Kur hynte ndonjë klient aty, Bestar Kalari e pyeste nëse kishte nevojë për bibliotekën apo fonotekën. Po të thoshte bibliotekën, e drejtonte atje, sepse kuptohej që depozitimi do të bëhej me shkrim. Po të zgjidhte fonotekën, nënkuptohej se do ta linte me zë të regjistruar. Bankierit i kishte shkuar ndër mend të ngrinte edhe arkivin filmik. Mirëpo sa herë kishte provuar të pyeste ndonjërin nga frekuentuesit e fonotekës nëse dëshironte edhe kamera, zakonisht kishte marrë përgjigjen: “Kam frikë se me kamerën përpara nuk do të jem krejt i sinqertë.”

Përse i zoti e kishte quajtur Banka e Kursimeve? Së pari, se duke shfryer dhe duke nxjerrë tërë vrerin e brendshëm, ia kursente qytetarit stresin. Së dyti, se edhe atij që i adresohet nëma apo dëshirimi i fshehtë, ia kursente ankthin ose kontaktin e rrezikshëm. Bestari habitej se si ishte e mundur që një mashkull dhe një femër, të cilët në qytet nuk t'i zinte syri kurrë së bashku, të kishin aq tërheqje seksuale për njëri-tjetrin. Madje të thoshte mendja që, nëse ishin të martuar, teksa bënte seks me bashkëshorten a bashkëshortin e vet, në çastin e orgazmës përfytyronte të dëshiruarin që ndodhej

në shtrat tjetër. Por habitej edhe për ata që në qytet shiheshin si miq të pandarë, kurse në të vërtetë s'ishin të tillë: njëri syresh vente në bankë dhe depozitonte ndaj tjetrit ca fjalë aq ndjellakeqe, sa të ngriheshin përpjetë qimet e kokës.

Në fazën e kanosjes, kur dritëza e gjelbër e Lavidanit kishte nisur të zbehej në hartën dixhitale duke shkuar drejt së verdhës, Bestar Kalari deshi t'ia kursente sadopak qytetit ligësitë e hipokrizinë. Por edhe t'ia zbuste urrejtjen e maskuar që kishin lavidanët mes tyre për shkak të inateve të vjetra apo të reja, të smirës, përplasjes së interesave, hakmarrjes me vrasje të ndërsjellta, konflikteve për pronën, biznesin, kontrabandën, nganjëherë për drogën dhe kurdoherë për moralin. Atij i qe dukur se, po të dilnin të gjitha këto në eter, po të shprazeshin mbi secilin dhe të ktheheshin në senergji negative, shpirti i Lavidanit do të katandisej keq e më keq.

Dhe kjo po provohej nga depozitat e reja, ku mbizotëronin mallkimet. Dukej sikur tani të gjithë ishin ngritur kundër njërit, njëri kundër të gjithëve dhe të gjithë kundër njëri-tjetrit. Vetëm bosët e qytetit, ata "peshkaqenët" e Aleksandrit, si të ishin duke pritur në ujëra të thella, ende s'po ndiheshin. Madje edhe në takimin me kryeparin, i cili nuk vonoi t'i mblidhte, më tepër kishin dëgjuar sesa kishin folur. Ndoshta ata e dinin mirë se investimi, para se fjalë, është ide.

26. Kur më në fund u erdhi radha, Bestar Kalari i pyeti në grup, ju keni nevojë për bibliotekën apo fonotekën? Ne kemi nevojë për të vërtetën, thanë.

Mirë, mund ta depozitoni, por një nga një. Meqë ata nuk kishin zgjedhur monologun por dialogun, për të shmangur ndonjë nxitim të Fuçekut, kësaj here nxitoi Tukseferi:

“Zoti Kalari”, iu drejtua me respekt, “çfarë s’po na dëgjojnë veshët këto ditë, dikush thotë kështu, dikush ashtu. Po ju çfarë thoni, një qytet që i ka ikur shpirti, rron përsëri më pas apo shembet me gjithësej?”

Rron, tha bankieri, a thua se atë shpirt e kishte në bankën e tij. Mund të rrojë, e korrigjoi pastaj duke u përpjekur të shpjegohej. Qysh nga gjeneza, Zoti i jep frymën njeriut, pra e bën qenie të gjallë. Kurse shpirtin ia lë ta krijojë vetë. Prandaj në botën e përtejme nuk shkon fryma për gjykim, ajo është e Zotit dhe nuk mund të gjykohet. Atje shkon shpirti. Ky jep llogari për çfarë ka bërë. Kështu ndodh edhe me qytetet. Pasi të kenë lindur, dalëngadalë e krijojnë vetë shpirtin e tyre. Në gjuhën e Institutit Ndërkombëtar qytetet që e humbin shpirtin konsiderohen si animatike, domethënë frymojnë, por nuk kanë esencë spirituale.

Atëherë Tukseferi, që u duk më i sqaruar, iu drejtua mikut të vet:

“Fuçek i dashur, nuk njihke zotrote njerëz vdekagjallë? Të atillë që, siç themi në Lavidanin tonë, janë të vdekur për së gjalli? Fran Rakacolli, për shembull, gjumashi i qytetit.”

Ky personalizim nuk ishte çokollatë, prandaj Alush Fuçekut iu duk i tepërt. Por foli vetëm jashtë, kur u mbush me frymë. Unë e mblodha mendjen, paratë që kam nuk do t’i mbaj nën jastëk. Po ti? Në të vërtetë

po pyeste Tukseferin, por i keqkuptuar u gjegj Adili i Dianës. Ngaqë s’e kishte njoftuar të shoqen se ku ndodhej, dukej sikur e kishin hequr zvarrë deri aty. Adil Pishaku tha:

“Për sa kohë dëgjoja Kalarin, më fanepsej sikur shihja Atë Julianin. Kot thonë se vendin e priftit e ka zënë psikologu. Në qytetin tonë kjo bankë sot konkurren edhe kishën.”

“Sa të kesh Dianën”, përfitoi për një thumb Tukseferi, “ti s’ke nevojë as për priftin, as për psikologun. Është ajo që të neurokomandon.”

Por megjithëse ende s’e kishte shqyrtuar çështjen me bashkëshorten, Pishaku sikur e përcaktoi fatin e tij. “Hap për hap në atë rrugë do të jem edhe unë”, ia dha përgjigjen Fuçekut. Ndoshta plani që ishte ngjizur tashmë në mendjen e njërit, po kalonte edhe në kokën e tjetrit.

Ishte shtyssa për investim të përbashkët në të njëjtën rrugë.

Makina e qenve

27. Kishte qenë e gabuar përshtypja se zemra e njerëzve të fuqishëm, të cilët mund të sillnin ndryshime të shpejta në qytet, tashmë ishte bërë gur. Në të vërtetë, vetëm kanalet e informimit për lajmin e kobshëm kishin qenë më të padukshme. Madje sado që në rrethe të ngushta, ndonjëri nga bosët e Lavidanit (e këtu nuk përjashtohej as konsulli i Azisë) mëtonte se hakerat e tij, përveçse në kompjuterat e filialit, kishin mundur të depërtonin edhe në serverin e Institutit Ndërkombëtar. Nëse asnjëri nga pasanikët nuk e qarkullonte informacionin e vet, kjo vinte për shkak të privatësisë. Parimi lavidanas se çdo horr është i lirë të zbulojë veten, por jo një horr tjetër, në shtresën e lartë ishte transformuar në: Çdo biznesmen ka të drejtë t'i marrë, por jo t'i lëshojë terren konkurrentit.

Sipas më të informuarave, po fillonte një epokë e re. Do të jetë e artë për ata që kanë mend, u parashikua në Klubin e Aviatorëve. Aq më tepër që lavidanët nuk janë të vetmit, thoshin pasanikët, më tepër se gjysma e banorëve të rruzullit jeton në qytete animatike. Prandaj

alarmi për ndryshime është i drejtë, shtonin menjëherë, kurse paniku nuk është i arsyeshëm.

Si u mbyll ajo javë e kaloi edhe tjetra, reagimi i tyre dha shenjat e para. Ditën e hënë, kur morën në dorë gazetën e njohur lokale, qytetarët e ndjenë qysh në mëngjes se lëvizja kishte nisur. Koka e saj kishte ndryshuar, në vend të titullit të mëparshëm *Buçima*, tani quhej *The Lavidan Telegraph*. Në editorialin e nënshkruar nga vetë pronari Cara thuhej: “Sot e tutje ky Telegraf i përket jo vetëm qytetit tonë por krejt Shqipërisë, po aq sa The Daily Telegraph i përket krejt Anglisë.” Aty lihej të kuptohej gjithashtu se, si njeri që respektonte traditën por jetonte me mendje të hapur, me synimin për t’i dhënë karakter të spikatur *News*, bosi do të rishqyrtonte edhe programacionin e Radio-Televizionit të tij.

Natyrisht, pati ndonjë përfolje. Duke qenë vjehri i Bestar Kalarit, u dyshua se Dilaver Cara kishte përfiturar informacion sekret nga drejtori i Filialit Spiritus. Por e vërteta ishte ndryshe, Kalari s’i kishte lëshuar më tepër për, sesa biznesmenëve të tjerë që kishin kërkuar ndonjë këshillë prej tij. Gjithë-gjithë, në praninë edhe të inxhinier Valmir Lunikut, i cili përgjigjej për elektronikën e mediave të Carës, vjehri ishte mjaftuar me një konsultim. Ai kishte dashur të dëgjonte nga goja e tyre disa emra gazetash, për të provuar se si tingëllonin. Teksa dëgjonte The New Jork Times, The Washington Post, Time, Le Monde, Allemania Ceitung, La Republica etj., i kishte ndërprerë: “Kthehuni, kthehuni prapë tek anglishtja!” Dhe meqë deri atëherë anglishtja kishte zëvendësuar një të tretën e gjuhës

së shqiptarëve, e kishte përshtatur shpejt titullin për gazetën e tij.

Si për të mos mbetur prapa, po atë mëngjes pronari i Hotel Colombo-s i habiti me ndryshimin e vet lavidanët, që dolën të parët në rrugë. Zoti Jasin Bilali, përveç hotelit, kishte në pronësi edhe dy fabrika çimentoje, gurorën e madhe në Malin e Sharrës, mjete lundruese shumëtonëshe, si dhe tri palestra moderne të qytetit. Por si pak lavidanë të tjerë, themelues të Klubit të Diplomatëve, ai gëzonte gjithashtu privilegjin e konsullit.

Konsujt e Lavidanit nuk ishin të huaj, por qytetarë vendas. Sipas shteteve me të cilët bënë tregti, vendeve ku kishin emigruar për ca kohë apo prirjeve kulturore, pasi ishin thirrur në fillim me këtë titull nga horrat e Lavidanit, dalëngadalë nofken e kthyen vetë në ofiq. Meqë zoti Bilali bënte tregti me disa shtete njëherësh, Pakistanin, Indinë, Nepalin dhe Kinën, kolegët e klubit u treguan bujarë, në respekt të konsullimit të tij ia përfshinë tërë Azinë. Megjithatë, sikur edhe Japoninë t'ia vinin nën hyqëm, çifti Jasin dhe Lali Bilali s'do ta këmbente me tokën amë.

Financimet e tyre për edukimin atdhetar të lavidanëve tashmë ishin të njohura, prandaj dhe ndryshimin e parë andej e filluan. Kalimtarët e mëngjesit panë se, mbi fasadën e hotelit, tabela Colombo ishte zëvendësuar me Colomba Illyrica, ndërsa në fasadën e prapme ishte shtuar edhe Illyrian Piegon. Një kujtesë më fine por dhe më kundërthënëse për origjinën e hershme të lavidanëve, zor se mund të gjendej: në atë hotel nga njëra anë hyje latin dhe nga tjetra dilje anglosakson.

28. Për të dhënë shenjën e tretë se diç po lëvizte, ndihmuan njëzet e tetë korrierë, nga të cilët dymbëdhjetë me autovetura, gjashtë me motoçikleta, tre me biçikleta dhe shtatë këmbësorë. Të gjithë të veshur si për të kremte. Por ndihmoi gjithashtu edhe konkurenti i Dilaver Carës që, duke u treguar më i shpejtë, në edicionin e drekës e dha lajm të parë. Fjala ishte për çokollatën e re “Aleksandri i madh”, që korrierët e shpërndanë me shporta si dhuratë nga bamirësi anonim.

Kur dhurata arriti në shtëpinë e Markajanit, atje u ndodh vetëm Dina dhe pa ia lejuar vetes t’ia provonte as shijen, thua se do të hante mishin e të shoqit, i flaku çokot në kazanin e plehrave me gjithë shportë. Kush i ka duart e pista, s’mund të ketë çokollata të pastra, mendoi gjithë mllef për financuesin e padeklaruar. Zevzeke siç ishte, i bëri të shoqit një telefonatë për njoftim. Por ai ia preu duke i thënë se “Aleksandri” kishte mbërritur tashmë edhe në kabinetin e Aleksandrit.

Kur sekretarja Veronika Nika ia vuri shportën mbi tryezë, atij iu skuqën veshët. Ndërsa kur e pyeti si ishin dhuruar, ajo tha se kishte pasur edhe shpërndarje familjare, edhe institucionale. Pastaj nisi të numëronte azilin e pleqve, klinikat spitalore, rajonin e policisë, disa shkolla publike e private, OJQ të shoqërisë civile, etj. Markajani e ndërpreu, sepse donte të dinte ç’po bënte administrata e bashkisë atë çast. Veronika nuk mund ta tradhtonte shefin dhe tha të vërtetën, administrata po diskutonte për shijen e veçantë të kësaj çokollate.

Atij i erdhi ta pyeste se ç’shije kishte, por vazhdoi tjetër për tjetër, i thuaj Udi Urlanit të vijë në zyrën time. Meqë kishte filluar të përtypej edhe vetë, sekretarja

kërkoj ndjesë, pastaj i kujtoi se zoti Urlani ndodhej në sallën e kinemasë Floçka, ku kishte mbledhur artizanët e qytetit që do të punonin për Panairin e Detarisë së Vjetër. Ai u gëlltit në boshllëk dhe uli kokën nga zori. Duke dëgjuar si i kërcitën kërcet e fytit, Veronika u largua pa guxuar t'i linte për nënshkrim dosjen me të cilën kishte hyrë.

Sa kohë qëndroi vetëm, Aleksandri e përfytyroi veten disa herë përballë Robert Dizdarit. Por gjithnjë i bënte të njëjtën pyetje: Përse ky gjest që, në vend t'i normalizojë disi marrëdhëniet tona, i acaron më tepër? E pra, nuk mund ta fshihni, ju s'keni paguar për nderimin, por për poshtërimin tim!.. Si do të përgjigjej tjetri, do të fliste i nxehur? Kur nxehet, meqë bosi i karburanteve e kishte zakon që nganjëherë të shfrynte avull nga goja, Robert Dizdarin e thërrisnin edhe Robert Dizel. Ndonëse po u afrohej të tridhjetepesave, ai ende s'ishte martuar dhe, me zë ose nën zë, në shoqërinë e femrave qarkullonin fjalë të tilla: “Më lehtë është t'i rezistosh pasurisë së tij, sesa mashkullimit të tij.”

Ndoshta pa e zotëruar dot veten, duke bërë ecejake në kabinetin e kryeparit si të ishte në sarajet e tij, Roberti do t'ia kthente përgjigjen me pak arrogancë, siç parapëlqente kur haste vështirësi: “Aleksandri është i lutur ta kuptojë më mirë *Aleksandrin*. Por gjërat e thella nuk arrihen lehtë, ndryshe edhe nafta do të nxirrej nga nëntoka me lehtësinë që nxirret uji.”

Loja me emrin e çokollatës ishte njëra nga pengesat, që e zemëroi Dinën kur mori vesh se Roberti po i vinte rrotull bijës së tyre. Atij i pëlqen të jetë spektakolar në jetë, i tha të shoqit, dhe kjo ma shpif. Sipas meje, edhe

kur duket se nuk ia var askujt, ky farë Roberti rron për sytë e botës.

Shkaku tjetër që Dina Markajanit (Kaçelano) ia shpifte më keq dhe e bënte Robertin të papranueshëm, ishin duart e tij që dikur, siç besohej në Lavidan, i kishte ndyrë me trafiqe e kontrabandë. Flitej se në fillim, duke bredhur nëpër Ballkan, ai ishte marrë me kontrabandën e arit të verdhë. Pastaj, me të gjetur jashtë partnerë si vetja kishte kaluar tek ari i zi, duke e zgjeruar tregun e karburanteve që nga Durrësi deri përtej Ulqinit, në Tivar.

Në këtë pikë Aleksdandri i vinte stop së shoqes. Ndoshta për ca kohë Robert Dizdari ishte gjurmuar nga policia, ndoshta edhe telefoni i tij ishte mbajtur në përgjim, mirëpo ndonjë thirrje për t'u marrë në pyetje, aq më pak ndonjë akuzë zyrtare nga prokuroria atëherë nuk kishte pasur. As kur mori detyrën e kryebashkiakut nuk gjeti atje ndonjë dokument, që mund ta kompromentonte. Prandaj Dilaver Cara, ndonëse s'ia jepte vetes atë meritë, nuk kursehej për zotin Dizdari: "Ki inat por jepi hakun. Sheiku i Lavidanit është mjeshtër, përderisa me njëren dorë lan tjetrën dhe me të dyja fytyrën."

29. Mosmarrëveshja që ndizej shpesh mes Aleksandrit dhe Robertit ishte për Shtëpinë e Gjakut, një nga objektet e pakta të vizitueshme (bashkë me një kompleks banjosh turke, etj.), që kishte shpëtuar ende nga e kaluara e largët. Jashtë njihej edhe si Kulla e Gjakut. Madje në shekullin e nëntëmbëdhjetë, duke dashur t'i jepte një karakter sa më të fortë ekzotik, ndonjë autor i huaj e kishte tjetërsuar në shënimet e tij të udhëtimit. Në të

vërtetë ajo ishte një banesë e tipit qytetar, me shkallë të dyanshme guri, çardak, oda me musandra, portë të madhe me strehë, oborrin e rrethuar me avlli, ashefin për gatim dhe pusin me çikrik. Të parapërgatitur nga leximet, turistët e huaj hynin brenda me shpresën se do të shihnin armë, pishqolla dhe pushkë të gjata të varura në mure, frëngji të ngushta për të vëzhguar e për të qëlluar në rast nevojë, sepse aty mblidheshin burra që pasi kishin vlarë hasmin e tyre, i priste shpagimi i gjakut me gjak.

Kurse e vërteta u dilte ndryshe. Në atë shtëpi gjenin vetëm orendi e veshje femërore, deri edhe gjergjefë ku qëndisej me mëndafsh, arka pajë dhe një avlëmend për të endur sixhade. Vajzat që e kishin humbur virgjërinë dhe nga frika se familjarët mund t'i ekzekutonin, gjenin aty strehim e mbrojtje. Veçanërisht për vajzat muslimane shërbente si një lloj internati ose manastiri, pavarësisht se nuk trajtoheshin si murgesha të përjetshme. Një këshill bamirësie i fisit të Dizdarëve kujdesej për fatin e tyre të mëtejshëm, shpesh duke i martuar diku larg, atje ku s'mbërrinte nami i keq, me burra që kishin mbetur vejanë ose u kishte kaluar mosha.

Në kohën e pushtetit komunist banesa ishte shtetëzuar, duke u përdorur për muze etnografik. Por me rrëzimin e atij regjimi, prona iu kthye trashëgimitarit të Dizdarëve, Robertit, me kushtin që pasi të restaurohej me fonde publike, çka asnjëherë nuk u bë, banesa të mbetej Monument Kulture. I interesuar më tepër për vendndodhjen dhe truallin e bollshëm, dukej se zotit Dizdari s'i hynte fort në sy vetë objekti. Prandaj herë pas here ia kujtonte kryebashkiakut: “Nuk më pengon

xhepi, por inati me shtetin. Po s'i hodhi paratë shteti, derisa të shembet vetë, rrangallë do ta lë Monumentin.”

Që ky njeri ishte i paparashikueshëm, Aleksandrit ia kishte pohuar edhe Udi Urali. Vetëm dy ditë më parë, ndonëse Roberti ishte profan në atë fushë, kryearkitektit dhe kryearkeologut të Lavidanit i kishte propozuar një çmim marramendës për koleksionin privat të ikonave, vetëm e vetëm për një trill të tij. Kurse Aleksandër Markajani i kishte këmbët e lidhura, me arkën e varfër publike atij i dukej shumë ta merrte përsipër bashkia restaurimin e asaj binaje. Por as nga shiu në breshër nuk donte të binte. Do të ishte papjekuri t'i prishte marrëdhëniet me biznesmenët e mëdhenj, sidomos kur qyteti e kishte shpirtin në zgrip. Kështu që, po të mos kishte ndodhur sfida kompromentuese e çokollatës, do të vazhdonte të tregohej gjakftohtë me Robertin.

Si ndenji vetëm një copë herë (“E ka apo s'e ka me mua?”, pyeste veten. “Me mua e ka, maskarai!”), si fërkoj edhe vetullat me gishtërinj për ta lehtësuar sadopak dhimbjen e kokës, doli në korridor që të ndërronte ambient. Kaq u desh dhe u gjend i rrethuar nga nëpunësit dashamirës. Ah, çfarë shije! Çfarë peshe, çfarë ambalazhi dhe çfarë... Papritur i ndërpreu. I kishte mbetur peng dhe i erdhi përsëri të pyeste për shijen, por tha diçka që i habiti nëpunësit. Jo, s'u pajtuan ata, dyshimi juaj është pa baza, zoti Markajani. Ka ndodhur diçka si me çokollatën paraardhëse, që s'mund të personalizohej për vajzën tuaj, përderisa ishte shkruar Balerina dhe jo Koreografa. E zezë mbi të bardhë, edhe kësaj here nuk thuhet *Aleksandri* por *Aleksandri i*

madh. Zotrote mund të vendosni vetë, por me sa dimë, e keni bërë prej kohësh zgjedhjen tuaj: Ju jeni Aleksandri i Lavidanit dhe jo Aleksandri i Maqedonisë. Mos na braktisni, ju lutemi shumë, tashmë jeni i zgjedhuri ynë dhe, në situata kaq të vështira, qyteti ka nevojë për prijësin e vet.

U ndje i bezdisur dhe u kthye në kabinet me mendjen te njeriu, që mund t’ia shprehte hapur opinionin e tij. Sapo tjetri e hapi telefonin, ia rrëfeu tërë nerva lajmin e çokollatës.

“E çfarë pastaj?!”, ia ktheu Udi matanë. I ndodhur mes artizanëve, të cilëve u kishte dhënë porosi për mjete luftarë, vazhdoi menjëherë: “Mos të ka sjellë te dera e bashkisë ndonjë heshtë?! Mos të ka sjellë pancir, mburojë, ndonjë shpatë apo...”

“Aty më rri”, e ndaloi Aleksandri. “Me dimensionet që ka, ajo çoko bën punën e shpatës.”

“E mirë atëherë, po ua shkurtoka gjuhën llafazanëve që flasin keq për prijësin”, qeshi Udi.

Duke mbyllur telefonin, ky fund s’i pëlqeu. Më mirë mos të kishte qeshur, mendoi Aleksandri. Pastaj, duke e tradhtuar për një çast mikun besnik, murmuriti: “S’di përse, nganjëherë më duket sikur të gjithë janë të shitur ose mezi presin të shiten. Urlani e ka mendjen te panairi detar dhe e mban shpresa se bos i naftës do të financojë diçka për pajimet e anijes.”

Në mesnatë e vrau ndërgjegjja dhe, teksa përpëlitej në shtrat, i kërkoi ndjesë Udit në distancë. Pastaj vendosi të flinte. Por kishin kaluar edhe dy orë të tjera, kur dëgjoi të shoqen t’i thoshte: “Çfarë dreqin ke që flet me vete?! Gërr-gërr, më le pa mbyllur sytë sonte.”

Në mëngjes edhe Klementina dukej se nuk kishte fjetur mirë, a thua se koreografja kishte dhënë mësimë danci në krevat.

30. Por njeriu që e kaloi tërë natën pa gjumë, bashkë me një skuadër pune, ishte Udi Urlani. Kur zbardhi drita, ende pa u hapur zyrat e administratës, kalimtarët e rastit pikasën një ndryshim në sheshin e bashkisë. Në pjesën e gjelbër që rrethohej me bordurë të ulët, ishte montuar një maket i Faltores së Delfit. Kush e njihte nga afër kryearkitektin e ri të qytetit, s’e vuri në dyshim dorën e tij. Veçse krahasuar me origjinalin, faltorja butaforike që ishte riprodhuar në përmasa ekspozimi, kishte edhe dallime. Në ballinën lindore ishte ruajtur figura e Dionisit, hyut të kaosit dhe shkeljes së shfrenuar të rregullit. Ndërsa në ballinën perëndimore shihej hyu i rregullit dhe harmonisë, Apolloni. Kushedi përse, Udit i kishte shkrepur që në planin e parë të shtonte nga vetja një figurë. Dhe kishte shtuar Bindin ilir = Poseidonin grek = Neptunin romak, duke mbajtur në duar sfurkun e tij me dhëmbë. Por në të katër anët nuk gjendej asnjë nga mbishkrimet e njohura të Delfit. I vetmi mbishkrim i ri ishte ai që ishte parë në monitor: “Kur nuk shkon drita te njeriu, shkon njeriu te drita.” Teksa i qëndronin përballë, pasi u mblodhën shpejt në shesh, lavidanët i thëthinte kuptimi i tekstit dhe, prej asaj thirrjeje me shkronja bronzi, sikur u nxirrnin sytë xixa.

Tashmë ishte vendosur përfundimisht, monitori i madh dhe qendra e zërit që administroheshin nga bashkia, do të përdoreshin vetëm për interesin publik.

Ata s'mund të përdoreshin si më parë, kur privatët i merrnin me qira për pesë sahat, një ditë gjithë ditën apo tri ditë e tri net rresht. Dhe kishte ndodhur që në ato tri ditë lavidanët të lexonin vetëm një emër: Helena Arifi. Gjatë tri netëve vetëm komplimentin: Ti je bota! Ndërsa pak më poshtë edhe nënshkrimin: Qimo Rrota. Pronari i thertoresh së viçave vërtet e kishte hapur zemrën, mirëpo sinqeriteti i tij gjykohej si egoizëm. Një parukiere e vetme, qoftë dhe kampione si Helena, nuk mund të barazohej me tërë interesat e Lavidanit, aq më pak të bëhej bota, siç pohonte zoti Rrota. Prandaj publiku tani lexonte thirrje të tjera në monitor, aty gjente ose trininë e Aleksandrit për ripërtëritjen e qytetit, ose sentenca mobilizuese si: “Lavidanë të mençur, trima dhe të ndershëm, sot lavdia gjendet me shumicë midis nesh. Por në asnjë rast nuk dhurohet, ajo fitohet.”

Asgjëkundi s'po shiheshin më qytetarë që gogësinin të përgjumur. Përkundrazi, të ndezur nga interesi i komunitetit, kaq po u shtohej adrenalina në gjak, sa gjithkund ndiheshin ngushtë. Edhe krevati ku më parë gjenin prehje, filloi t'u dukej i padurueshëm. Teksa vrisnin mendjen se për çfarë mund të investonin, rropateshin herë në një brinjë, herë në brinjën tjetër, thua se ishin shtrirë në skara prushi.

Kur takoheshin në mëngjes, të gjithë prisnin që ndonjë guximtar t'i shqiptonte i pari fjalët magjike: “E vendosa, unë do të investoj për...” Nuk i prisnin aq nga Qimo Rrota i thertoresh. As nga Alush Fuçeku, tregtari sezonal i grumbullimit të bimëve mjekësore, veçanërisht i rozmarinës së egër dhe kamomilit, por

që vetë atij nuk i jepnin asnjë efekt qetësues. Madje për shkak të natyrës rebele e përrjashtonin përkohësisht edhe Robert Dizdarin, që shfaqej shpesh me qepallat pak të nxira, sikur në mëngjes t’i kishte larë sytë me naftë.

Më tepër se prej kujtdo, lajmin për investimin e parë e prisnin nga konsulli i Azisë, Jasin Bilali, meqë ishte pronar i madh, karakter bujar dhe bashkëshort shembullor. Por edhe zonja Lali s’i linte gjë mangut. Ajo mbante një Trofish, orë zvicerane që e kishte aq të bollshëm zinxhirin, sa dukej sikur ngjitur me kyçin e saj, mund të lidhej edhe kyçi i të shoqit. Çifti shihej gjithnjë bashkë dhe po të ndodhte t’i shihnin tek, duhej të kishte vetëm një arsye: njëri tani gjendej në gjykatë, duke paditur tjetrin për këtë sjellje të pahijshme. Mirëpo, sado që po tregohej më aktiv, as zoti konsull s’po e hapte gojën. Derisa dikush spekuloi në radion lokale, duke u deklaruar në emër të tij: “Mirëmëngjes, bashkëqytetarë të dashur. Kam vendosur t’ju flas për investimin tim. Unë jam Jasin Qerim Bilali, mbrapa më vijnë Historia dhe zonja Lali. Tani...”

Roberti gjithnjë e kishte gjykuar si konservator frikacak, por me këtë rast e shtjelloi më gjerë argumentin. Ai tha se kush është trim i vërtetë, ka guximin që historinë ta gjejë përpara, jo ta tërheqë nga mbrapa si rimorkio.

31. Megjithatë Lavidani s’i shpëtoi një lëngate të re. Ajo e gjumit, për shkak të tensionit të menjëhershëm, u zëvendësua me pagjumësinë. Dhe të gjithë pranuan se pagjumësia në qytet po bëhej epidemike. Pabet dhe

klubet e natës nuk patën ndonjë përfitim të dukshëm, ato ruajtën thuajse të njëjtën klientelë, pasi me zakonin për t'u shtrirë, sidoqoftë qytetarët s'e lëshonin shtratin.

I vetmi që përfitoi me ruletin e tij, ishte Valmir Luniku. Atë makinë inxhinieri nuk e përdorte vetëm në behar për pushimet e zakonshme, por gjatë tërë vitit. Sidomos kur binte në trishtim, herë-herë e braktiste apartamentin në lagjen A/2 dhe zhdukej për ca ditë me shtëpinë e tij lëvizëse, duke ndjekur bregdetin dalmat deri në Trieste. Shkon me një fytyrë dhe vjen me një tjetër, thoshin disa për këndelljen e tij. Por edhe kur shkon, edhe kur vjen, dy kanxha i ka gjithnjë me vete: flautin e rinisë dhe ndjenjën për Amardën.

Në stinët kur plazhet ishin të zbrazura, vendqëndrimet më të pëlqyera me ruletin ishin livadhet në këmbët e Malit të Tërbunit dhe prapa Kodrës së Lugatit, por veçmas ullishtat e Lavidanit. Ndodhte që në orët e vona të mbrëmjes, pa mundur ta përballonte shtysën, i telefononte Helena Arifit, së cilës ia përshkruante tablonë që shihte, dritën e lëngshme të hënës dhe gjethet e ullirit që kishin marrë një shkëlqim metal, si të ishin prej platini. E pastaj?, pyeste Helena. Pastaj i lëviz era, thoshte ai, dhe këto fletëza bëjnë punën e tastave të flautit. Fliste me pak tym në zë, si të ishte duke komunikuar jo tamam prej ku ndodhej, por prej distancës ku i kishte fluturuar mendja. E ku ta dish, ndoshta Helena mund t'i telefononte Amardës dhe, ashtu kalimthi, t'i thoshte se sapo kishte dëgjuar muzikën e flautit të Lunikut, atij "të fejuarit" të saj të dikurshëm. Një mbrëmje Helena e ngacmoi duke qeshur:

“Më duket se deti po çon tallaz andej nga ti. Ndiheh si atë ditë?”

Ajo ditë i përkiste vegjëlisë së tij, kur kishte qenë stinë vere, por deti ishte i trazuar dhe fëmijët rropateshin në breg për të bërë kështjella rëre. Pastaj dy vogëlushë tërhoqën vëmendjen e plazhistëve. Ishin pa mbathje dhe po rrinin picillak ballë për ballë në një largësi që, po t’i shtrinin krahët, bëheshin bashkë. Megjithatë vështrimet e të dyve binin pak pjerrtas. Çuni po ia shihte asaj dhe goca ia shihte atij. Të dy me njëfarë habie. Por sado të magjepsur nuk lëviznin nga vendi, thua se çfarë i tërhoqte edhe i shtynte njëkohësisht. E gjendur më pranë tyre, nëna e çupës e ngriti zërin befas: “Shih, shih, këta sikur janë njohur pa u lindur, po sillen tamam si të fejuar!” “Po, po”, ia priti një plak që bënte banja rëre për reumatizmen, “veçse si të fejuar që s’janë të sigurt nëse do të martohen.”

Banonin larg njëri-tjetrit dhe më pas u ra fort rrallë të shiheshin. Por si të kishte qenë e taksur, u bashkuan në gjimnaz. Dhe atje, kur kapnin ca si feksje të befta në oborr, kishte vajza që u vinte të kthenin kokën, duke besuar se Valmiri ndodhej prapa shpinës së tyre, pasi vezullime të atilla mund të lëshonte vetëm grishja melankolike e syve të tij. Kurse me Amardën u duk se u gjetën të gatshëm edhe për t’u puthur, si të ishin të fejuar të vërtetë.

Natyrisht, Valmiri nuk ishte ndonjë romantik flegmatik. Kështu që, sapo u krijuan rrethanat e pagjumësisë, nuk mënoi ta kapte rastin. Pa e ndryshuar karakterin familjar të ruletit, duke lëvizur pak frigoriferin dhe këndin e gatimit, hapi vend për ca aparatura, antenën

e të cilave e nxori mbi çatinë e makinës. Kujtdo që po vuante nga epidemia e re dhe bënte porosi paraprake, ai mund t'i vinte në ndihmë për të fjetur. Dhe porositësit e parë nuk vonuan, sepse sa të shpenzonin për kimikate në farmaci, më mirë paguanin ilaçin natyral që ishte shpikur.

Sipas dëshirës së porositësve, inxhinieri u dërgonte sinjale që transmetonin të lehura qensh për ata që i ndihmonte ekzotika e fshatit, disave sinjalet e rrebeshit të shiut, të shushurimës që bënte rrjedha e lumit apo trokëllimat e kuajve në vrapim. Përsëritja krijonte monotoni, monotonia jepte mpirje të trurit dhe mpirja ndillte gjumin. Valmiri e parkonte makinën diku pranë shtëpisë së porositësit, i jepte atij një miniaparaturë për ta vënë te koka e shtratit, ndërkohë që vetë shtrihej e flinte në rulet, pasi transmetuesi ishte programuar për punë automatike.

Kundërshtarët dhe ziliqarët u menduan sa u menduan, derisa e cilësuan *makina e qenve*. Doemos, porositësit mërdhezeshin nga inati dhe s'e pranonin nofkën, sepse u dukej sikur me qentë aludohej për vetë ata. Pse nuk i thonë makina e shiut, arsyetonin të nxehur, e kuajve apo e lumit?!

Por prapëseprapë kërkesat e të pagjumëve vijonin, ndërsa Valmiri i përgjigjej tregut edhe për dhjetë a dymbëdhjetë shtëpi që gjendeshin në të njëjtin pellg. Madje ndodhte që kërkesat të ishin më të shumta, por aparatura e kishte të kufizuar numrin e pistave për transmetime paralele. Njëqind veta mund të dëgjonin njëherësh derdhjen e një ujëvare, këngën e bilbilit në degë të ullirit apo rrapëllimën e trenit në shina.

Por lavidanët që donin qentë, vrapimin e kuajve ose palosjen e valëve në bregdet, atë natë do ta kalonin pa vënë gjumë në sy, duke ëndërruar si të bëheshin të lavdishëm me anë të një investimi. (“Ah, çfarë ndriçimi që ka bronzi i ri, sidomos bronzi vinez që e ruan shkëlqimin aq gjatë!”)

Për larmi më të madhe Valmir Luniku përdori edhe disqe, ku ishin regjistruar kukama e qyqes, fëshfërima e erës, kllapuritja e peshqve, mekërima e kecave dhe pikimet e pareshtura në strehën e çatisë. Nëpërmjet mbivendosjes transmetoi edhe një miks me këllishjen e gjinkallave, kikirikinë e gjelave, bulurimën e demave dhe palljen e gomerëve. Ia doli, sepse pas natës së parë këtë sinjal e kërkuan nëntëdhjetë e tre lavidanë. E keqja ishte kur ndonjë nga pasanikët kërkonte ta mbante ruletin për një javë rresht pranë shtëpisë së tij. Madje, përkundrejt pagesës totale, i bllokonte të gjitha pistat e tjera, pasi dëshironte jo mikse, por alternim sinjalesh minutë pas minute.

Në këtë rast, megjithëse i vinte zor, Valmir Luniku shfajësohej shkurt para bashkëqytetarëve: “Respekti i ndërsjelltë, biznesi personal.”

32. Të kërlëshur nga inati (atyre u dukej sikur tjetri po i shkelte me këmbë), një tufë kundërshtarësh vajtën për t’u ankuar te kryepari, të cilit i kërkuan që ruletit t’i ndalohej transmetimi. Ishin të bindur se do ta vinin me shpatulla për mur, duke i thënë:

“Ne ndihemi të fyer nga lehjet, kukamat, bulurimat dhe palljet e veshgjatëve.”

“Po ju pse nuk kërkuat sinjale humanoide nga inxhinieri?”, u kujtoi në çast Markajani. “Pse nuk kërkuat bubullimat e burrave, kur rrahin gratë e Lavidanit dhe çirrmat e grave, kur i gjuajnë burrat me tigan?!?”

Kur pa se prapë s’hëngrën pykë, patriarku Aleksandër u ngrit më këmbë:

“E shoh se deri tani s’u paska hyrë në rradake gjë prej gjëje. Po kjo pra është ajo çfarë presim, zhvillimi i nismës private. E ka pasur Lavidani ndonjëherë Makinën e Qenve? Nuk e ka pasur. Ja që një lavidan i mençur e pasuroi qytetin tonë me një shpikje origjinale, që nuk e ka qytet tjetër në faqe të dheut. Si shenjë e rigjallërimit tonë shpirtëror, ne po i japim botës bujarisht atë që i mungonte. Dhe nuk do të ketë patentë, njerëzimi le ta marrë falas, ta përdorë dhe ta gëzojë!”

Pas këtij vërshimi u duk sikur do t’u tregonte derën. Por në të vërtetë, duke i kaluar me radhë ua rrahu zverkun me shuplakë, thua për ndonjë shkundje të trurit. I informuar se ç’vlonte poshtë, ai i këshilloi të tregoheshin dashamirës ndaj nismës së tjetrit. Shkoni pranë Faltores së Delfit tani, shpresoj ta gjeni atje dritën që i duhet mendjes suaj.

Ankuesve as që u hyri në sy drita atë çast, ata shkuan drejt e në poligon ku do të shfrenin, duke zgjedhur me intuitë armën dhe tabelën. Por vetë Aleksandri ishte në orë të mirë. Në dhjetë e njëzet e pesë minuta Udi Urlani e kishte njoftuar se në zyrën e urbanistikës po mbërrinin projektet e para. Dhe prijësi ishte i përgatitur tashmë për ta udhëhequr qytetin drejt prosperitetit. Pa e ditur përse dhe si i kishte ardhur

ndër mend, kishte vendosur që dokumentet e miratimit t'i nënshkruante me nominimin e plotë: Aleksandër Frederik Markajani.

“Ti vetëm zgjidhe një projekt”, e kurajoi Udin. “Le të jetë dhe i vogël, por ta bëjmë sefte sa më shpejt!”

Vetëvrasja

33. Dhe zbatimi i projekteve nisi. Por fatkeqësisht i pari me vetëvrasje. Disa deshën ta quanin vrasje, por ekspertët provuan me gjakftohtësi se në trupin e viktimës nuk kishte shenja dhune dhe në gotën e përdorur nuk u gjetën shenja të huaja gishtash. Më pas, kur do të përfundonte rikonstruktimi i rrugës dhe Diana e Adil Pishakut kërkoi të rihapej dosja, duke hedhur dyshime të reja për Fuçekun, hetuesi Rudi Hakani i tha: “Zonjë, nuk dënojnë dyshimet por provat. Sikur njëqind herë ta hapnim dosjen, gjykatësi s’do të mund të dënonte askënd për burrin tuaj.”

Në atë rrugë dytësore kishte gjashtë shtëpi. Kishte qenë territor i lirë dhe, siç u shit shpejt, u ngritën po aq shpejt tri shtëpi të reja në njërën anë, tri në tjetrën. Kalimin mes tyre, ngaqë i kishin banjat me gropa septike, banorët e lagjes e quajtën Rruga e Qenefeve. Makina më e spikatur që shihej andej, ishte cisterna e kuqe çeke që, duke vënë në punë kompresorin, thithte me një zorrë të trashë ujërat e zeza. Sipas dëshmitarëve që banonin rrotull, duhma e fekaleve bëhej e padurueshme sidomos

gjatë verës. Në fillim rruga kishte qenë e shtruar me ca çakull, por tashmë i kishte dalë tabani dhe në tërë gjatësinë e saj (rreth 270 metra) ishin krijuar gropa. Si ndërmjetëse që lidhte dy paralele të rrahura për qytetin, andej kalonin automjete dhe këmbësorë. Por këta të fundit e kishin më pisk, sepse mungonin trotualet.

Kryefamiljarët ranë në një mendje për të investuar, madje duke zvogëluar oborret para shtëpive, do të shtonin edhe trotualet. Mirëpo teksa bëhej projekti, u doli një kleçkë. Më të djathtë, mu në krye të rrugës, Adil Pishaku kishte një truall që zgjatej rreth tridhjetë metra. Investitorët kërkuan t'ia blinin, por ai u tha se nuk mund të vendoste me krye të vet. Ta thërrisnin të shoqen në kafenenë ku po bëhej pazari, Fuçekut iu duk një fyerje e rëndë, prandaj i lanë afat për t'u menduar.

Mbas tri ditëve Adili njoftoi se me çmimin që i kishin dhënë, nuk ishte i gatshëm t'ua shiste. Si njeri gjaknxehtë, Alush Fuçeku ia përplasi me të parën: “Kur të përmirësohet rruga, çmimi i këtij trualli do të rritet. Kështu të paska mësuar Diana?!” Por Bernard Fernaca, pronari i Sallonit Linea Gress, ku tregtoheshin pllaka shtrimi, pajisje hidrosanitare dhe libra të përdorur, e mori më shtruar. Tekefundit ju banoni në lagje tjetër, i dha një argument, në truallin që ju kërkohet nuk keni shtëpi. Meqë s'mori përgjigje, shtoi edhe argumentin e dytë. Apo ju rren mendja se ndonjë ditë do t'i lexoni çift emrat në tabelë: *Rruga Adil dhe Diana Pishaku?! Një javë afat dhe është kufiri i fundit, kështu thuaj Dianës, u hyri prapë në mes Fuçeku.*

Duke qenë në vështirësi, ortakët iu drejtuan për këshillë një bosi me përvojë. Për të fituar besimin e zotit